

Hiprus

Naoa itəm kəməte tuwın kəm noanol rəha Isrel

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Hiprus

?Pah təməte naoa u? Kitat kotəruru məmə pah təməte naoa u. Etəm təməte naoa u təməsəteən nərgin e naoa. Etəm təməte təməsəplanən İesu Kristo. Məto təməto Namnusən Təwır o netəmim pisin-pisin min itəm kəmotəplan İesu. Kən suah u, in titun nəghatən rəha Oltesteman, ne nolən rəha netəm Isrel aupən. Okəm-naka Panapas o Apolos təməte naoa u, məto-inu ilau kiatur nat tahmen e suah u. Kən ilau iahgin e niməfak. Netəmim neen, nikilat təht məmə Pol təməte, məto nikitat təsəhtən nəhlən məto-inu e leta tepət rəha Pol, təmələhəupən nərgin, məto nərgin tikə e naoa u.

?Təməte tatuwın kəm pah? Təməte naoa u kəm netəm Isrel itəm kotahatətə e Kristo İesu, məto okəm-naka neen kəmotitəlig-pən noan məsin e nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses. Okəm-naka ilat kəsotitun wırən nəukəti Namnusən Təwır.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, netəm Isrel koatərəkın netəm Isrel itəm koatahatətə e İesu Kristo. Nikilat təpou ron. Təwır məmə ilat okotəto məmə nahatətəən rəhalat in nıpahrienən, kən İesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.

?Təməte naoa u o naka? E nian əh netəmim neen e niməfak, nikilat təht məmə nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses e Oltesteman, in ilis

taprækis-in nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo. Məto nolən mīn nəhlan rəha Oltesteman, ilat narmin mīn əm rəha natimnat mīn itəm Iesu otol. Kəmotəte naoa u məmə netənim okotəplan motitun məmə Iesu Kristo in ilis taprækis-in natimnat rafin, tahmen-pən e ien mīn, ne nagelo mīn, ne Moses, ne Aron ne pris mīn. Nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo in təwīr pīk taprækis-in nolən rəha nətəu-pənən lou rəha Moses. Inu, in nīpahrienən məto-inu natimnat rafin rəha Oltesteman təmuwa mol nīpahrienən lan e Iesu Kristo. Kən nīmīsən rəhan in tahmen əm məmə otos-irækis nolən rat mīn rəha etənim.

Kristo təmol əp Uhgīn kəm itat

¹ Aupən ikin, Uhgīn təmatən* nəghatən rəhan, məto təmatələhəu əm e səpag kəm tīpītat mīn e nian tepət ne suatip pīsīn pīsīn mīn. ² Məto roiu əh, kīnotegu-pən e namnun nian,† kən tīnatəghat ətuatip əm kəm kitat e Nətin, itəm in təmīləs-ipər məmə otərəməərə e nautə rafin rəha tata rəhan.‡ Kən e Nətin əh, in təmol natimnat rafin e nətueintən.§ ³ Nəti Uhgīn in nəhag-əhagən rəha nəwīrən ne nəsanənən rəha Uhgīn.* In təməru ətuatip rəhan tata e natimnat rafin.† In tatəmīk ətain natimnat rafin e nəsanənən rəha nəghatən rəhan.‡ Nian in təmīmīs rækis məmə otafəl rækis rəhatat nolən rat mīn,§ kən in tatəpələh e rəhn

* 1:1: Hip 2:2 † 1:2: 1 Pita 1:20 ‡ 1:2: Sam 2:8 § 1:2: Jon 1:1-3; Kol 1:16 * 1:3: Jon 1:14; 12:41; Aes 6:1-4 † 1:3: Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2 Kor 4:4 ‡ 1:3: Kol 1:17 § 1:3: Taet 2:14

matip kig, ikin rəha nepətən ne nisialian, e nego e neai.*

Nəti Uhgîn u, in ilis taprəkis-in nagelo min

⁴ Tol nəhlan, Uhgîn təmiləs-ipər rəkis Nətin u, kən in ilis taprəkis-in nagelo min, tahmen-pən məmə nərig u itəm Uhgîn təmos-ipən kəm in, in ilis pik taprəkis-in nərgilat rafin.† ⁵ Uhgîn təməsən agin-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə, “Ik nətik.

Roiu enuwa rəham tata ətuatip.”‡

Məto in təməghat nulan kəm Iesu. Kən Uhgîn təməsən agin-əhən kəm nagelo kit məmə,

“Io tata rəham,

kən ik onəkuwa nətik.”

Məto in təməghat nəhlan kəm Iesu.§

⁶ Məto e nian Uhgîn tahl-ipa Nətin itəm təmaupən maiir* tuwa e nətueintən, kən in tən məmə,

“Pəs rəhak rafin nagelo min,

nəpinəgilat taru nisip e nisialian, motənwiwi in.”

⁷ Nian Uhgîn tatəghat-in nagelo min, in tatən məmə,

“Io emol rəhak nagelo min

ilat kotahmen e nimətag itəm tətən ikin min rafin, matol rəhak wək.

* **1:3:** Fil 2:5-11; Kol 1:15-18. † **1:4:** Efes 1:20-21; Fil 2:9 ‡ **1:5:** Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 5:5; 1 Kron 17:13 § **1:5:** Mat 3:17

* **1:6:** Katən məmə in təmaupən maiir məto-inu təmaupən maiir e pian min. Katəghat-in nəhlan Iesu, məto-inun in təmaupən matig, uarisig natimnat min rafin (Əplan min Kolosi 1:15). Tol nəhlan, kən natimnat rafin min, in rəhan əm. Tatos nepətən ne nisialian nəhlan tahmen e suakəkə itəm təmaupən maiir. Sam 89:27; Hip 2:10; Rom 8:29.

ilat iolwæk mīn rəhak, tahmen e nigəm.”††

⁸ Məto təmatəghat-in Nətin kən matən məmə,
“Uhgīn, rəham nərəməərəən otətətig līlīn, namnun
tikə.

Kən nətuatipən in nəlnal rəha nərəməərəən rəham.

⁹ Ik nəmolkeike əm nətuatipən
kən metəhau nolən eko-eko mīn.
Tol nəhlan, io u, rəham ətuatip Uhgīn,
io emələhəu aupən ik, kən ik ilīs e ik mīn neen.
Kən emol-pən oel e rəhm-kapə, tatəgətun məmə ik
kig,

matol nīkim tagien taprəkīs-in ik mīn neen.”§

¹⁰ Kən Uhgīn tatən-ipən mīn kəm in məmə,
“Iərəməərə, e nətuounən, ik nəmol nətueintən u,
mol in təkaskik.

Kən e nelməm atip əm,
ik nəmol natimnat rafin itəm kotatig e neai.

¹¹ Natimnat mīn u rafin, ilat okəpanotikə,
ilat okotoas tahmen e nīməhan itəm təməmnəmit,
məto ik nətatig līlīn əm.*

¹² Ik onakaiu-aiu ilat,
tahmen əm məmə etəmim təmaiuiui rəhan
nīməhan.

Ik onakəuhlin natimnat mīn u,
tahmen e etəmim təmīkīs rəhan nīməhan,
məmə in otətəut-in in pīsīn.

Məto ik, nəkətətig līlīn əm nulan,

kən okol nəsimisən nian kit.”†

¹³ Uhgīn təməsən-ipən aɡin-əhən kəm nagelo kit
rəhan məmə,

† 1:7: Sam 104:4 † 1:7: Nīmətag ne nigəm kəmueia nian Uhgīn
təmos-ipa Lou. Hip 2:2; 12:18-21. § 1:9: Sam 45:6-7 * 1:11:
Aes 34:4; 51:6; Nol Əpən 6:12-17 † 1:12: Sam 102:25-27

“Ik əpələh e rəhak matip, ikin rəha nepədən ne
nisiailən,
kən matəsaḡin.

Pəs io ekos-iəhau rəham tikimīr mīn,
mol ilat kotahmen e nīməhan kit itəm nateguafəl
nelkəm lan.”† §

14 Məto nagelo mīn, ilat iolwək mīn əm. Nagelo
mīn, ilat narmīn mīn itəm Uḡin təmah-l-ipa məmə
okoatehm netəmim itəm okotos nəmegəhən ron.

2

Nən-iəhauən itəm o nuwīnən e naiəh

1 Iesu in ilis pik. Tol nulan, təwīr məmə
kitat okotətəlig-in wīr nat naka itəm kitat
kəmotəto,* məmə naiəh rəha nītəhəi təsiləsən
kitat. 2 Nəḡhatən† itəm nagelo mīn kəmoatən-
iarəp‡ in nīpahrienən, kən netəmim ilat okotos
nalpīnən o nətgəhlən Lou ne nəlpah-inən nolən
nat Lou tatən. 3 ?Tol nəhlən, kən kitat okotəhrol
nulan motaḡim okəmə kitat kotol nat əpnəpīn əm
e nosmegəhən asol əh rəha Iesu? Nosmegəhən
u, itəm Iərəməərə təmaupən mən-iarəp, kən netəm
mīn u itəm kəmotəto, ilat kəmotəḡətun kəm kitat
məmə in nīpahrienən. § 4 Uḡin təmatig mol mīn
nəfigəmən o nəḡhatən əh e nolən nəmtətin mīn, ne
natimnat mīn itəm narmi netəmim tatiwīg ron,

† 1:13: Nəḡhatən Kris ətuatip tatən məmə, “ekol rəham tikimīr mīn
ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfipər nelkəm lan,” kən
nīpətin u məmə, “Oekol ik ilis aḡin taprəkis-in rəham tikimīr mīn.”

§ 1:13: Sam 110:1 * 2:1: Rom 11:22 † 2:2: Nəḡhatən u
tatəḡhat-in, in Lou rəha Moses. ‡ 2:2: Wək 7:53 § 2:3: Hip
10:28-29; 12:25

ne nat pispis min, ne nos-ipamən nəsanənən min
rəha Narmin Rəha Uhgın o nolən wək.*

Iesu təmuwa mahmen e pian min

⁵ Nagelo min okol kəsotərəmərəən e nətueintən
itəm otəpanuwa, itəm kotəghat-in.† ⁶ Məto-inu
Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,
“Etənim in nat əpnəpən əm,
məto ik, nıkim tatəht in, ik nəsaluinən,
kən ik natehm wir nəti etənim.‡

⁷ E nian əkuəkır əm itəm ik nəmos-iəhau in, teiuaiu
ləhau e nagelo min,
kənu mos-ipən nərəməərəən ne nepətən ne nisiaiiən
kəm in.

⁸ Kən ik mos-ipən nepətən məmə in otərəməərə e
natimnat rafin.”§ *

Roiu əh, tatən məmə, “natimnat rafin,” nıpətın
un məmə Uhgın təsapəsən nat kitəh ne məmə
etənim təsərəməərəən lan. Məto kitat kəsotehmən
əh natimnat min əh kotuwa. ⁹ Məto nat kitəh
kitat kəmotehm, inu Iesu, itəm “e nian əkuəkır əm
nəmos-iəhau in teiuaiu ləhau e nagelo min” kən
roi u əh “kinos-ipən nepətən ne nisiaiiən kəm in”
məto-inun in təmos nahməən mımıs o kitat. Əwəh,
e nəwırən rəha Uhgın, Iesu təmımıs o netənim
rafin e nətueintən.†

¹⁰ Uhgın təmol natimnat rafin məto-inun in
təmolkeike mihin, kən natimnat rafin kotatig-pən
e nelmin.‡ Kən təwır agın məmə Uhgın təmol Iesu

* **2:4:** Mak 16:20 † **2:5:** Netəm Isrel ilat koatən məmə
nıpahrienən məmə nagelo min ilat koatərəməərə roiu ikin min rafin
e nətueintən; Dut 32:8. ‡ **2:6:** “nəti etənim,” inu Iesu. § **2:8:**
Sam 8:4-6 * **2:8:** Jen 1:26; Nol Əpən 20:4,6; 22:5 † **2:9:** Fil
2:8-9 ‡ **2:10:** Rom 11:36

u, tæmaupæn mohatip nol o nosmegähən netämim, in tæmæto nahmæən e nimisən, mämæ in tætuatip agin§ o nāmikən nenæti Uhgīn mīn tepæt kotuwīn katig e nəhag-əhagən rəha nəwīrən ne nəsanənən rəhan.* ¹¹ Iesu in tatol rəhan netämim kotasim, mämæ rəha Uhgīn əm, rəhalat nolən rat tikə.† Kən Iesu ne rəhan mīn netämim, rəhalat tata kitīəh əm. Tol nəhlan kən Iesu in təsaulisən mämæ otaun-in ilat u mämæ pian mīn ne winīn mīn.‡ ¹² In tæmən-ipən kəm Uhgīn mämæ,

“Io oekən-iarəp ik kəm piak mīn ne winik mīn ne natimnat mīn itəm ik nəmol.

Oekan napuən mənwiwi ik e nuəfiminən asol e niganəmtilat.”§

¹³ In tatən mīn mämæ,

“Io oekələhəu-pən nahatətəən rəhak e Uhgīn.”*

Kən matən mīn mämæ,

“Io u, itimat nisualkələh itəm Uhgīn təmos-ipa kəm io.”†

¹⁴ Nisualkələh mīn əh, Iesu tatəghat-in ilat, ilat nīpətilat ne nitalat əh-ikīn. Ilat u netämim agin-əh əm. O nat u, Iesu tæməkəike muwa e nətueintən mos nīpətin ne nitan tahmen əm elat mämæ in otuwa pialat pahrien.‡ Təmol nəhlan mämæ in otimis, kən nimisən rəhan, in otərəkīn nəsanənən rəha Iərmis, itəm tətaskəlim nəsanənən rəha nimisən.§ ¹⁵ Məto-inu netämim koatəgin

§ **2:10:** Hip 2:17; 4:15; 5:8-9 * **2:10:** Luk 24:26; Rom 8:17; 2 Tes 2:14; 1 Pita 5:1; Hip 2:7 † **2:11:** Hip 13:12; Efes 5:26 ‡ **2:11:** Mat 28:10 § **2:12:** Sam 22:22 * **2:13:** Aes 8:17 † **2:13:** Aes 8:18; Jon 10:29 ‡ **2:14:** Jon 1:14 § **2:14:** Jen 3:15; 1 Kor 15:54-57; 2 Tim 1:10; 1 Jon 3:8

nimisən.* Nəginən rəhalat tətəskəlīm ətain ilat nian rafin, tahmen əm məmə ilat slef min. Məto Iesu in təmimis məmə otiuw rəkis netəm min u, məmə sənəmə ilat slef min. In təmikis ilat.
 16 Kotitun əsas məmə sənəmə in təmasitu e nagelo min, məto in təmasitu e noanol min rəha Epraham.†

17 Iesu təike mos nipətin ne nitan nəhlan, məmə in otuwa mol tahmen e pian min e nolən min rafin,‡ məmə in titun nasəkitunən§ kitat, kən koatagile lan. In otəkəike muwa mol nəhlan, təgətin məmə in pris asol agin pahrien, tatol wək rəha Uhgin, kən məmə in otilpin neməha rəha Uhgin. 18 Kən roiu əh, nian Setan tatos-ipən-os-ipən kəm ilat, kən Iesu titun nasituən elat, məto-inu in min, in tinəto tərət rəkis nian Setan təmos-ipən-os-ipən kəm in.*

3

Iesu in taprəkis-in Moses

1 Piak min ne winik min, Uhgin tinaun-in* kələh kitat min itəmat o nuwinən e nego e neai, kən mol məmə kitat netəm iasim. Məto-inu Iesu tətəsitə nulan e kitat, itəmat onəkotəkəike katətəlig-in pik Iesu əh, in aposol kən in pris asol agin rəha nəfakən rəhatat itəm kitat koatən-iarəp. 2 Uhgin təmiləs-ipər Iesu məmə in otol wək u, kən in təmol nəwia Uhgin e natimnat rafin, tahmen e Moses aupən təmol nəwia Uhgin e rəhan wək rafin, məmə in

* 2:15: 2 Tim 1:7 † 2:16: Aes 41:8-9; Luk 3:8 ‡ 2:17: Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15; 5:1,8-9 § 2:17: Hip 5:2 * 2:18: Hip 4:15
 * 3:1: Rom 8:28

otatehm wir nimə, inu netənim rəha Uhgín.† ³ Ilau kərən kətioal nəwia Uhgín, məto etəm təmiləkin nimə, netənim koatiləs-ipər nərgín ron taprəkis-in nimə itəm in təmol. Kən e nolən kitəh əm, tətuatip məmə Uhgín otıləs-ipər Iesu taprəkis-in Moses. ⁴ Kən nimə mın rafín, netənim koatiləkin, məto Uhgín in təmiləkin natimnat rafín itəm tətətig. ⁵ Moses in iolwək kit e nıpəgnoa nimə rəha Uhgín, itəm tatol nəwia Uhgín, matehm nimə rəhan, inu netənim rəha Uhgín. Kən nəmegəhən rəha Moses tatəpsen-pən natimnat itəm Uhgín otəpanəgətun. ⁶ Kristo, in mın tatol nəwia Uhgín. Məto sənəmə in iolwək əm kit tahmen e Moses. In Nətin, kən tatos nepətən o nərəmərəən e rəhan nimə. Kən okəmə kitat kəsotəginən, kən motalkut məmə okotətul əskasik‡ o nat un itəm kitat kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat lan, kən motausit ron, kən nıpahrienən məmə kitat u, netənim rəhan, kitat rəhan nimə.§

Oatehm məha-məha itəmat mın e nahatətəən rəhatəmat

⁷ Nəghatən u inu, Narmin Rəha Uhgín təməən e Naoa Rəha Uhgín məmə,
 “Roiu əm, onəkotəkəike moatətəlig-in nəwian,
⁸ məsotolən rəhatəmat-kapə təkəsik pık,
 tahmen e tipitəmat mın ilat kəmoatol mihin aupən
 moatəht nəwia Uhgín,
 nian ilat kəmoatek asgəwín Uhgín e ikin taruən-
 aruən ikin.*

† **3:2:** Nam 12:7 ‡ **3:6:** Hip 3:14; 4:14; Rom 11:22 § **3:6:** 1
 Kor 3:16; 1 Pita 2:5 * **3:8:** Eks 17:1-7; Nam 20:2-5

⁹ Ikin əh, tipitəmat min kəmotəkəike kəm io məmə okotəplan rəhak nəsanənən, nat əpnapin ilat kəmotəplan pap natimnat min itəm emol o nup foti.[†]

¹⁰ Kən io iatol neməha kəm ilat, kən matən məmə, ‘Nikilat tətən isəu ron io nian rafin. Kən ilat motapəs nolən nat itəm iatən kəm ilat.’

¹¹ Neməha təmol io, kən ekos noanawil kit mən məmə, ‘Ilat okol kəsotuwinən e ikin katos namegən ron io ikin.’ ”[‡] §

¹² Piak min ne winik min, oatehm wir itəmat min o nat u. Otol məmə nikitəmat atip otəsəratən kən kit təsapəsən nahatətən, mol məmə nəkotəuhlin-pən itəmat isəu o Uhgın itəm tatəmegəh. ¹³ Uhgın təmən “Roiu əm,” kən nian u “roi” tətətig əh. Tol nəhlan, nəkotəkəike moatəghat roiu kəm itəmat min, moatehm məha-məha itəmat min nian rafin, məmə nolən rat otəseiuə-inən itəmat kit mol rəhn-kapə təskasik o Uhgın. ¹⁴ Məto-inu okəmə kitat kotətul tımtim mətoarus-pən namnun, motahatətə e Uhgın təskasik miəkis, təhmen əm məmə inu kəmotətuoun motahatətə wi əm lan, kən tatəgətun məmə kitat kınəatos kələh natimnat min rəha Kristo. ¹⁵ Məto sotaluinən nəghatən itəm kəmən, “Roiu əm, onəkotəkəike motətəlig-in nəwian məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik, təhmen e tipitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən moatəht nəwia Uhgın.”*

¹⁶ ?Kən pah min un itəm kəmotəto pap nəwia Uhgın, məsotolən? Ilat un Moses təmit-irəkis ilat

[†] **3:9:** Nam 14:3; Dut 1:3; Wək 7:36 [‡] **3:11:** Nam 14:21-23

§ **3:11:** Sam 95:7-11 * **3:15:** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8

Ijip.† 17 ?Pah min un kəmotol Uhgín neməha tol o nup foti? Ilat un, netəm kəmotol nolən rat, kən moatəme motimis moatəməhl əpnapin əm əpəh ikin taruən-aruən ikin.‡ 18 ?Kən pah min un Uhgín təmatəghat kəm ilat, matos noanawil məmə ilat okəsotuwīnən motiet-arəpən ikin katos namegən ron ikin? In təmatəghat kəm netəm kəmotəht nəwian.§ 19 Kən kitat koatəplan məmə kəməsegəhan-inən ilat məmə okotiet-arəpən ikin katos namegən ikin ron, məto-inu ilat kəsotahatətəən lan.

4

Ikin katos namegən o Uhgín ikin

¹ Məto kitat u, Uhgín təmən-iəkis rəkis məmə kitat kotitun nuwīnən imə ikin katos namegən ron ikin, kən nəniəkisən u, tatətul əh, materəh otat. Tol nəhlan, pəs kitat koatəto itat, kən moatəgin məmə kitat kit okol mətan təsosən namegən əh. ² Məto-inu kitat kīnotəto rəkis namnusən təwīr məmə Uhgín təmol əpen-əpenə ikin kit o namegən rəhatat, tahmen əm məmə inu netəm aupən kəmotəto nəghatən mihin. Məto nəghatən əh, təməsasituən elat, məto-inu ilat kəmoatəto əm, məsotahatətəən lan. ³ Məto-inu kitat netəm kəmotahatətə əm lan, kitat kotitun nuwīnən imə, ikin katos namegən ron ikin. Məto rəha netəm min u itəm kəsotahatətəən lan, Uhgín təmən məmə, “Neməha təmol io, kən ekos noanawil kit, mən məmə,

† 3:16: Nam 14:1-35 ‡ 3:17: Nam 14:29; 1 Kor 10:1-13 § 3:18: Nam 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11

‘Ilat okol kəsotuwīnən ikin katos namegən ron io ikin.’ ”*

Təmən nəhlan, nat əpnapin məmə tinol əpen-əpenə rəkis ikin katos namegən ron ikin nian in təmətuoun matol nətueintən. ⁴ Kitat kotitun məmə tinol əpen-əpenə rəkis lan, məto-inu Naoa Rəha Uhgīn in tatəghat-in Sapat, matən məmə, “Təmol nətueintən, kən e nian sepin lan, Uhgīn təmameg e rəhan wək.”† ⁵ Məto ikin min neen e Naoa Rəha Uhgīn, Uhgīn tatən məmə, “Ilat okol kəsotuwīnən ikin katos namegən ron io ikin.”‡

⁶ Tol nəhlan, ikin katos namegən o Uhgīn ikin əh, in tətatig əh məmə netəmim okotuwīn ikin. Məto netəm min u aupən itəm kəmotəto nam-nusən təwīr, ilat kəmotəmīk-arəpən-in nuwīnən ikin katos namegən ron ikin, məto-inu kəmotəht nəwīa Uhgīn. ⁷ Kənu, uarisig lan, tol-pən Uhgīn təmələhəu min nian kit min o nuwīnən ikin katos namegən ron ikin. Nian əh, inu roiū. Uhgīn təmən-iarəp nat u kəm Tefit məmə, “Roiū əm, onəkotəkəike motətəlig-in nəwīan məsotolən rəhatəmat-kapə təskasīk pik.”§

⁸ Nikitəmat tuəh-tu suah u Josua* aupən. Okəmə Josua təmos-ipən namegən kəm ilat nian in təmit ilat moatuwīn Kenan, kənu Uhgīn okol təsən minən məmə otələhəu nian kit min məmə in nian rəha

* **4:3:** Sam 95:11; Hip 3:11 † **4:4:** Jen 2:2 ‡ **4:5:** Sam 95:11 § **4:7:** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 * **4:8:** Josua in nərgin kit e nəghatən rəha Isrel. Kən nərgin u Iesu, nərgīlau tahmen-ahmen əm e Josua e nəghatən rəha netəm Kris. Nian Josua təmos-ipən namegən kəm netəm Isrel əpəh Kenan, nəmegəhən rəha Josua in tatəpsen-pən nat itəm Iesu otəpanol, mos-ipa namegən pahrien kəm kitat.

nuwīnən imə ikin katos namegən ron ikin.† ⁹ Kən tol nəhlan, kən in tāmən nian pisin kit mīn, nian əh-ikin tətətig əh o rəhan netəmim məmə okotuwin motos namegən, e nolən kitəh əm itəm Uhgīn tāmameg mihin e rəhan wək mīn aupən, e nian rəha Sapat. ¹⁰ Məto-inu etəm tatuwin imə məmə otos namegən u, in otameg e rəhan wək, tahmen əm e Uhgīn itəm tāmameg e rəhan wək aupən.‡ ¹¹ O nat u, kitat okotalkut əskasik məmə okotuwin imə motos namegən u. Təsəwirən məmə kitat kit, otətəu-pən nolən rəha netəm aupən itəm kəmotəht nəwīa Uhgīn, moatəme.

¹² Məto-inu Naoa Rəha Uhgīn,§ in tatəmegəh məsanən mitaləpik e wək rəhan.* Kən in tahmen e naip tasilə e nīkalin kərən mil.† In titun nətarerəhən matəplan nətəligən mīn ne nīkin pisin pisin mīn e netəmim, tahmen əm e naip itəm tətətarerəh matəplan ikin tatilpīn mīn ikin e nīkilkilitəm ne nəhau imə agīn. In tətakil nətəligən mīn ne nolən anion mīn e nikitəm.‡ ¹³ Uhgīn tatəplan natimnat rafin e nətueintən tahmen əm məmə kəməte kitalkin-italkin katəpik, koatəməhl piəpiə əm. Kitat okotəkəike motən-iarəp rafin agīn natimnat itəm kəmotol kəm Uhgīn u inu.§

Iesu in təmuwa pris asol agīn itəm təwir maprəkis, məto-inu in Uhgīn pap, məto təmuwa etəmim

† **4:8:** Dut 31:7; Jos 22:4 ‡ **4:10:** Jen 2:2; Hip 4:4 § **4:12:** 1 Pita 1:23; Aes 49:2; Nol Əpən 19:13-15; Jon 12:48 * **4:12:** Aes 55:11; Jer 23:29 † **4:12:** Efes 6:17 ‡ **4:12:** 1 Kor 4:5 § **4:13:** Nol Əpən 2:23

14 Tol nəhlan, pəs kitat kotaskəlim-iəkis nahatətəən rəhatat itəm kinoatən-iarəp rəkis, məto-inu kitat koatos pris asol ağın kit rəhatat in iahgin. Inu Iesu, Nəti Uhgın, itəm tinuwın rəkis imə e nego e neai.* 15 Məto-inu rəhatat pris asol ağın, in Pris kit itəm tatəto wır nıkitat, matəto wır otəhrol kitat kəsotahmenən, məto-inu natimnat rafin itəm tatek asgəwın kitat e nəmegəhən, natimnat kitiah min əm, kinotek asgəwın rəkis in e rəhan nəmegəhən. Rəhatat pris asol ağın, in tinitun rəkis rəhatat nəpouən min.† Məto nat kitiah əm un, in təsolən nat tərət kit. 16 O nat u, pəs kitat kəsotəginən o nuwamən iuahkır o jea rəha kig‡ u, tətawte-in rəhan nəwırən kəm kitat. Kən ikin əh, in otasəkitun itat, kən mos-ipa nəwırən kəm kitat e nıkin ağıen, e nian rəha nəratən otuwa otat.§

5

1 Kitat kotitun məmə nian rafin Uhgın tatitəpun suah kit kən matiləs-ipər in məmə otuwa pris asol ağın, məmə in suatip rəha netəmim okotuwın o Uhgın. In suatip rəhalat o nos-ipənən natimnat kəm Uhgın, kən in matol sakrifais o rəhalat nolən rat min.* 2 Roiu əh, məto-inu pris asol ağın u in

* 4:14: Hip 7:25 † 4:15: Hip 2:17 ‡ 4:16: Jea rəha kig u, in Uhgın tatəpələh ikin, kən matərəməə, məto o natimnat min itəm Iesu təmol, jea rəha kig u, in tatuwa təhmen e İkin Katilpin Neməha rəha Uhgın İkin itəm Oltesteman tatəghat-in (Onakehm e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). İkin əh inəh, itəm Uhgın tətəsəkitun kənu matəhlman nəwırən rəhan ikin kəm itat kən mətəfəl rəkis nolən rat min rəhatat. In titun nolən e nita Iesu itəm təmaiu otat, kən təməəkən-rəkin rəhan neməha. § 4:16: Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5 * 5:1: Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9

etāmim kit, in titun nolən tīmätig əm o netāmim,[†]
nat əpnapin məmə ilat kotəruru agin nat itəm
tətuatip, ilat kotagim rəkis e suatip, məto-inu in
min, in təsahmenən, in tatol təfagə rat[‡] nian tepət.

³ In tatol təfagə rat nəhlan, kən tol məmə e nian
rəha sakrifais, in otəkəike mol sakrifais o rəhan
atip təfagə, kən matig mol min rəha netāmim min. §

⁴ Suah kit okol təsənən məmə in otol wək rəha
pris asol agin, matiləs-ipər atip in. Kəpə, Uhgın
otəkəike maun-in rəhan kit etāmim məmə in otol
wək u, tahmen əm məmə inu təmaun-in mihin
Eron aupən.* [†] ⁵ Tol nəhlan, Kristo in təmisiləs-
ipər atipən in məmə in pris asol agin. Məto Uhgın
in təmitəpun, kən mən-ipən kəm in məmə,
“Ik nətik.

Roiu enuwa rəham tata ətuatip.”[‡]

⁶ Kən ikin kit min e Naoa Rəha Uhgın, § in tatən
məmə

“Ik pris kit tahmen e Melkisetek aupən,*[†]
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwın matuwın namnun tikə.”

[†] 5:2: Hip 2:17-18 [‡] 5:2: Hip 4:15; 7:28 § 5:3: Lev 9:7;
16:6-15; Hip 7:27; 9:7 * 5:4: Hip 5:1-4 koatəghat-in ətuatip wək
itəm pris asol agin min kəmotol aupən, muwa mətoarus nian netəm
Rom kəmotərəkın Nımə Rəha Uhgın e nup fote tinuwın rəkis uarisig
Iesu təpanimis. [†] 5:4: Eks 28:1; Nam 18:7 [‡] 5:5: Sam 2:7;
Wək 13:33; Hip 1:5 § 5:6: Sam 110:4 * 5:6: Jen 14:18-20;
Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 [†] 5:6: Melkisetek (Jen 14:18)
in kig rəha Salem (Salem u, nipətin u, Nəməlinuən) kən in pris rəha
Uhgın İlis Pık. In təmətatig e nian rəha Epraham. Kristo in tahmen
e Melkisetek məto-inu in pris ne in kig min. Mato noanol rəha Eron
min, ilat pris min əm, məto sənəmə kig min; Hip 7:2.

⁷ E nāmegāhən rəha Kristo e nātueintən u, in tatəfak kəm Uhgin, matətapəh-in nasituən, mətəsək əfəmäh, nahui nəmtin titaiəh. Uhgin tatos nəsanənən o nosmegāhən in e nimisən. Kən in təmatisiai-in Uhgin, kən matol nəwian,[†] kən o nat u, Uhgin təməto in.[§] ⁸ Nat əpnapin məmə Kristo in Nəti Uhgin, məto in təməto nahməən. Tol nəhlan, nahməən rəha Iesu, təmol in titun wır nīpəti nolən nəwia Uhgin,^{*} ⁹ kən təmuwa etəm ətuatip rəha nolən wək rəha pris asol agin rəhatat. Kən in təmol suatip o nosmegāhən liliin rəhan netəm min u koatol nəwian, matos wır ilat, matuwīn matuwīn namnun tika. ¹⁰ Kən Uhgin təmos-ipən nərig u kəm in, məmə in pris asol agin tahmen əm e suah u Melkisetek aupən.[†]

¹¹ Itimat emotos nəghatən tepət mə ekotən-ipinə kəm itəmat, məmə Iesu in pris asol agin tahmen e Melkisetek. Məto tiəkis pik o nən wırən ilat rafin kəm itəmat, məto-inun itəmat nəkoatəlpah-in pik nətoən nat kit kən mitun.

¹² Itəmat nəmotahatətə nuwəh rəkis, kən təwır məmə itəmat ninotuwa rəkis iəgətun min rəha nəghatən rəha Uhgin. Məto kəpə, itəmat nəkoatol əm nulan. Roiu əh, kəike kəgətun min itəmat, tətoun min e nəukətin nəghatən min rəha Uhgin. Nīpahrienən u, itəmat ninotahmen-in rəkis nunən nagwənən əskasik min, məto nəkotahmen əm məmə kətapinahin əh itəmat.[‡] ¹³ Məto e netəm min u itəm koatəmah əh nəhlan, ilat u nisualkələh mətmətig, itəm koatəkəku əh, kəsotenatig wırən

[†] 5:7: Luk 22:42 § 5:7: Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk 22:39-46 * 5:8: Fil 2:6-8 † 5:10: Sam 110:4; Hip 5:6 ‡ 5:12: 1 Pita 2:2

əh o nitunən nэгəтunən min rəha nolən ətuatip.
 14 Məto nagwənən əskasik in nigī netəm rəhalat
 nitunən tinimətə rəkis, itəm kəmotiuw rəhalat
 nətəligən o nitunən natimnat pisin pisin min itəm
 tətuatip ne itəm tərat, kən ilat moatol itəm təwir,§
 in əm in əm.

6

1 Tol nulan, təwir məmə kitat okəsotəgəтun minən
 nəukəti* nэгəтunən rəha nahatətəən e Kristo, məto
 pəs kitat okoatəkəike moatuwin məmə okotimətə
 e Iesu Kristo. Kitat kinotəuhlin rəkis kitat e
 nolən min itəm kotitun nit-ipənən item e nimisən.†
 Kitat kinotahatətə rəkis e Uhgin. Tahmen əm
 məmə kinotafəl rəkis nəmə nimə. Nian əh-roiu in
 rəha nəgpəhap-inən nimə. 2 Kitat kinotitun rəkis
 nэгəтunən min rəha nolən pisin pisin min rəha
 naikuasən, kən minotitun rəkis nэгəтunən min
 rəha nələhəu-pənən nelmitəm e rəhn-kapə etənim,
 o nəfakən lan. Kən kitat kinotitun rəkis məmə kitat
 okotətul min e nimisən, kən motitun min məmə
 Uhgin otakil netənim, kən mos-ipən nalpinən lilin
 rəhan kəm netəm kotol təfagə rat. Natimnat min
 u, kitat kinotəghat-in rəkis, təsəwirən məmə kitat
 koatisimatip e nəghatən kitiah min əm nian rafin.
 3 Tol nulan məmə okəmə Uhgin təmegəhan-in əm
 kəm kitat, kən kitat okotuwa netəm kinotimətə
 rəkis.

4 ?Okotalkut məmə okotol nulan, məto təhrol
 e netənim itəm kəmotuwa o Uhgin məto roiu
 kinotapəs Uhgin motəuhlin min məntaalat o

§ 5:14: Rom 16:19 * 6:1: Hip 5:12 † 6:1: Hip 9:14

Kristo? Ilat əh, ilat netəm kəmotehm nəhag-əhagən,[‡] kən kinotun asgəwin rəkis noan e nego e neai itəm Uhgin tatos-ipa,[§] kən minoatitun məmə in təwir, kən minoatos rəkis o Narmin Rəha Uhgin.* ⁵ Kən ilat u, netəm kinotun asgəwin rəkis məmə nəghatən rəha Uhgin in təwir,[†] ilat kinotəto rəkis nəsanənən rəha nəramərəən rəha Uhgin itəm otəsuwəhən tuwa. ⁶ Məto okəmə ilat kəmotəuhlin məntaalat o Uhgin, suatip kit tikə min məmə okotəuhlin-pa min ilat o Uhgin.[‡] Ilat kəmotərəkin atip əm ilat, məto-inu tahmen-pən əm məmə kinotəht-ipən min əm Nəti Uhgin e nig kəməluau, moatıləs-ipər min e niganəmti netənim, kən ilat kinoatol min mılə lan, moatərəkin.

⁷ Nikim tuəh-tu nat u. Nəptən u tatos wır nuhuən itəm tatəfik, kən in nagwənən tepət lan nigı netəm min un, koatol wək ikin. Uhgin nikin tagien pik ron, kən nəwırən rəhan tətətig lan. ⁸ Məto nıməptən rat itəm təsosən nat wır tepət lan, kən iapıl-iapıl ne kiras əm katuəwiə lan. Nəptən əh tinəsəwır minən o nat kit. Tinətaiu əm o nərəkinən. E namnun, nigəm otus natimnat itəm kotətig lan.

⁹ Piak min, nat əpnapin io iatəghat nulan kəm itəmat, məto ekitun wır məmə itəmat nəsotahmenən e nəptən rat əh. Ekitun wır məmə itəmat noatos natimnat min u itəm təwir maprəkis, itəm Uhgin təmos-ipinə kəm itəmat məto-inun in tatosmegəh itəmat. ¹⁰ Uhgin okol təsaluinən rəhatəmat wək min nəmoatol məto-inu Uhgin rəhan nolən tətəuatip əm nian rafin. Kən okol in təsolən nat əpnapin e nolən wır rəha

[‡] 6:4: Hip 10:32 § 6:4: Efes 2:8 * 6:4: Kal 3:2 † 6:5: Sam 34:8 ‡ 6:6: 2 Pita 2:21

nolkeikean itəm nəmotol kəm in, kən moatol əh, nian nəmotasitu e rəhan netəmim. § 11 Itimat ekotolkeike məmə itəmat rafin nakoatəkəike katos nolkeikean itəm nəkoatol, moatol məmə otatuwin e namnun, kən itəmat nakotos nat un itəm nakotagile lan.* 12 Itimat esotolkeikean məmə nakotəlpah, məto ekotolkeike məmə onəkotos nolən† rəha netəm min un itəm kotaiu aupən. Ilat kotahatətə əskasik e Uhgin kən moatol rəhalat nətəligən kaifəməh. ‡ Moatol nəhlan, kən roiu, ilat kinotos rəkis natimnat itəm Uhgin təmən-iəkis məmə rəhalat. §

Rəhatat iagke tətətig e nego e neai

13 Nəniəkisən kit tol nəhlan, itəm Uhgin təmən kəm Epraham aupən. Nian Uhgin təmol nəniəkisən rəhan, kən nərig kit tikə min məmə in otos mol nəniəkisən lan rəhan təfigəm. Məto-inu nərgin in ilis taprəkis-in nərgin min rafin. Tol nəhlan, Uhgin təmos noanawil atip əm e nərgin, matən məmə,* 14 “Io oekəhlman rəhak nəwīrən kəm ik, iahgin. Io oekol rəham noanol otuwa tepət tepet.”† 15 Məto-inu Epraham rəhan nətəligən təfəməh, in təmatəsaḡgin matuwin matuwin, mətoarus nian in təmos natimnat min un itəm Uhgin təmən-iəkis məmə otos-ipən kəm in. ‡

16 Nian etəmim tatos noanawil e nərgi etəm-

§ 6:10: Mat 10:40,42 * 6:11: Hip 3:6 † 6:12: Hip 13:7

‡ 6:12: Jem 1:3; Nol Əpən 13:10; 14:12 § 6:12: Hip 10:36

* 6:13: Jen 22:16 † 6:14: Jen 22:17 ‡ 6:15: Jen 21:5

iasol kit rəhan, § kən noanawil u rəhan, tatəlis rəhan nəghatən təfigəm. Kən netənim okotəkəike motahatətə e rəhan nəghatən, okol kəsotərgəhəu minən ron.* 17 Uhgin təmos noanawil e nərgin nəhlan, məto-inu in tolkeike məmə otol netəm min un itəm okotos natimnat min itəm in təməni-əkis, † ilat okotitun wir məmə rəhan nalpəkəuən, okol təsəuhlinən nian kit. ‡ 18 Uhgin tatos noanawil nəhlan məmə otələs-ipər nətəligən rəhatat u, itəm kinotiet rəkis motagim kən moatahgil-pən lan. Kən pəs kitat kotaskəlim-əkis nolən əh itəm Uhgin tinos-ipa rəkis kəm itat, məmə kitat okotəgile əskasik e nəniəkisən min rəhan. Nat mil u, ilau okol kəsəuhlinən nian kit, məto-inu Uhgin, təseiuəən nian kit. 19 Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik o nosən natimnat min əh, tol nəhlan, mol məmə in tahmen e iagke kit itəm tətəskəlim wir rəhatat nəmegəhən, § məmə nat kit otəsəloalən lan kən məsiuw rəkis minən kitat. Tahmen əm məmə iagke u, in tinatig rəkis əpəh imə e İkin Tasim Ağin İkin, əpəh ilis e nego e neai, e nəwtain nıməhan imə-pən ikin.* 20 İkin əh, İesu tinuwın rəkis ikin rəhatat lan, məmə oterəh e suatip rəhatat. † In təmuwa rəkis pris asol ağin ‡ tahmen əm e pris u

§ 6:16: E nolən rəha nəlisən nəghatən təskasik, okəmə kitat kit tolkeike məmə otol nəhlan, kən in tatos noanawil e manin ne winin ne. Məto netəm İsrel aupən, ilat kəmoatos noanawil e nərgi etəm asim kit, o nat kit itəm tasim, kən nian netənim neen koatəto, kən ilat koatahatətə e nəghatən itəm koatən. Okol kəsotərgəhəu minən ron, məto-inu nərig əh kəmotən, in tatəlis ətain nəghatən, təskasik.

* 6:16: Eks 22:11 † 6:17: Rom 4:16 ‡ 6:17: Nam 23:19; Taet 1:2 § 6:19: Fil 3:12 * 6:19: Lev 16:2; Hip 9:2,3,7 † 6:20: Hip 4:14 ‡ 6:20: Hip 2:17

Melkisetek[§] aupən, kən in otatos wək u nian rafin, namnun tīkə.

7

*Melkisetek,
Kig rəha Nətuatipən,
Kig rəha Nəməlinuən,
ne pris rəha Uhgin Ilis Agin*

¹ Suah u, Melkisetek,* in kig rəha Salem†, kən in pris rəha Uhgin u Ilis Pīk Agin. Aupən, nian Epraham təmuwin e nəluaginən ilat kig mīn, kən in təmol win elat. Kən in minitəlig minatuwa. Melkisetek, in təmatuwin məplan Epraham e suatip, kən in təməfak mətapəhin-pən məmə Uhgin otəhlman nəwīrən kəm Epraham. ² Kən Epraham, təmos-irəkis tait e rəhan natimnat mīn itəm təmol win lan e nəluaginən, kən mos-ipən kəm Melkisetek. Melkisetek u, nīpəti nərgin un, “Kig rəha Nətuatipən.” Kən nərgin kit mīn u, kətaun-in məmə Kig rəha Salem, nīpətin u məmə, “Kig rəha Nəməlinuən.” ³ Naoa Rəha Uhgin təməsəghat-inən rəhan tata ne mama ne rəhan noanol mīn. Kən təsənən nian təmaiir lan, ne nian itəm təmimis lan. Tahmen əm məmə in təməsimisən, in tatol əh wək rəha pris. Tol nəhlan, nəkəplan məmə in tahmen e Nəti Uhgin u, in pris līlīn kit‡

⁴ Nīkim tuəh-tu Melkisetek. In etəm-iasol kit. Nat əpnapin məmə tīpitat u Epraham in etəm-iasol, məto in təmatisiai-in pīk Melkisetek, matos-ipən rəhan nat asol mīn əm, in əm in əm, məmə

§ 6:20: Hip 5:16 * 7:1: Jen 14:17-20 † 7:1: Nərgin əh, Salem, in nərgin oas rəha Jerusalem aupən. Nərgin əh, Salem, nīpətin u “nəməlinuən.” ‡ 7:3: Sam 110:4

rəhan tait kəm in. § ⁵ Kitat kotitun məmə, e nup min rafin, netəm Isrel ilat kotəkəike moatos-ipən rəhalat tait kəm noanol min rəha Lifae, ilat u pris min, tahmen-pən əm məmə inu Lou rəha Uhgin tatən mihin. Nat əpnapin məmə pris min əh, ilat noanol min rəha Epraham, məto netəm iməlat ikin ilat kotəkəike moatos-ipən tait kəm ilat. ⁶ Melkisetek u, in sənəmə noanol kit rəha Lifae. Məto in təmos tait min u rəha natimnat rəha Epraham. Kən in təməfak-pən kəm Uhgin məmə otəhlman nəwīrən rəhan* kəm Epraham u, Uhgin təmos-ipən rəhan nəniəkisən kəm in. ⁷ Kən tətuatip agin məmə etəmim itəm tatos nərig asol otəfak məmə Uhgin otəhlman nəwīrən tatuwin e etəmim itəm ləhau əm lan. ⁸ Kən pris min u itəm koatos tait u, ilat netəmim əm, itəm okəpanotimis. Məto Melkisetek u, in tatos tait, katən məmə in tatəmegəh. † ⁹ Epraham təmatətou rəhan tait tatuwin kəm Melkisetek nulan, kən kitun nənən məmə Lifae u, etəm tatos tait rəha netəm Isrel, in min təmos-ipən tait kəm Melkisetek. ¹⁰ Məto-inu nian Melkisetek təməplan Epraham, Lifae təməsaiirən əh. Məto nian Epraham təmətou nulan tait tuwin kəm Melkisetek, in tahmen əm məmə rəhan u noanol, Lifae, in min təmətou-pən tait kəm Melkisetek, məto-inun in tinətətig rəkis e nīpəti

§ 7:4: Jen 14:20 * 7:6: Jen 14:19,20 † 7:8: Hip 5:6

rəhan pipi.†

Kristo in tahmen e Melkisetek

¹¹ Wək rəha pris mīn u, kəmotisi-pən e noanol rəha Lifae, in nəukəti Lou itəm Uhgīn tamos-ipən kəm netəm Isrel. Məto wək rəha pris mīn u, in təsəwīrən mahmen.Š Məto-inu pris mīn u, ilat kəsotahmenən. Uhgīn təməgətun məmə ilat kəsotahmenən nian in təmīləs-ipər pris kit mīn tuwa.* Kən pris un in təruru nīsi-pənən e noanol rəha Lifae ne Eron,† məto in pris kit tahmen e Melkisetek. ¹² Nian kəməuhlin nolən rəha nītəpunən pris, kən okəike kəuhlin mīn Lou. ¹³ Otəkəike mol nulan məto-inun, kitat koatətağhat-in ləramərə rəhatat, itəm təmisi-pən e noanol kit itəm sənəmə noanol ətuatip rəha pris mīn, itəm koatol wək e olta. ¹⁴ Kitat kinotitun rəkis məmə ləramərə rəhatat in təmisi-pən e noanol rəha Juta,† kən nian Lou rəha Moses təmatəğhat-in wək rəha pris mīn, in təməsəğhat-in ağin-əhən noanol u. ¹⁵ Məto təwīr əm, məto-inu kitat kinotitun məmə pris kit mīn tīnəmuwa rəkis, itəm tahmen e Melkisetek. ¹⁶ In təmuwa pris, məto sənəmə Lou təmol mak e noanol rəhan məmə noanol u in

† **7:10:** Nat kisił kətəhaləgətun məmə Melkisetek in ilis taprəkis-in pris mīn u noanol rəha Lifae. Kitiah un, Melkisetek in təməsimisən, tatəmegəh əh. Kəiu un, tīpi Lifae u Epraham, in təmatos-ipən tait rəhan kəm Melkisetek. Kisił un, Melkisetek təməfak-pən kəm Uhgīn məmə otəhlman nəwīrən kəm Epraham, məto sənəmə Epraham təməfak o Melkisetek. § **7:11:** Hip 7:18,19; 8:7 * **7:11:** Hip 10:1 † **7:11:** Lifae in noanol rəha pris mīn, məto Eron in təmisi-pən e noanol rəha Lifae, kən noanol mīn rəhan, katən məmə ilat pris asol ağin mīn. † **7:14:** Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nol Əpən 5:5

rəha pris mīn. In təmos wək rəha pris e nat kit itəm təsanən maprəkis-in Lou, inu nəsanənən rəha nəmegəhən u rəhan itəm namnun tikə. § 17 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,

“Ik pris kit tahmen e Melkisetek* aupən, kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin, matuwīn matuwīn namnun tikə.”

18 Kəmələhəu kalin Lou aupən, mətō-inun rəhan nəsanənən tikə, in təsasituən, okol təsolən nat kit. † 19 Mətō-inu Lou əh, təruru nələhəu ətuatipən nat kit. ‡ Kən roiu əh, nolən pisin kit itəm təwīr maprəkis, in tinos nəmeen, məmə kitat okotələhəu-pən rəhatat nətəligən lan. Kən in suatip rəhatat u, o nuwīnən iuəhkīr o Uhgin. §

20 Uhgin təmən-iəkis məmə Kristo in otol wək rəha pris matuwīn matuwīn namnun tikə, kən təmos noanawīl ron, məmə rəhan nəghatən otəfigəm. Mətō təməsosən noanawīl mihin e pris mīn aupən. 21 Mətō Uhgin təmos əm noanawīl nian Iesu təmuwa pris. Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Iəremərə təmos noanawīl kit, kən okol kəsəuhlinən nətəligən rəhan.* In tatən məmə,

‘Ik onəkol wək rəha pris nian rafin, † matuwīn matuwīn namnun tikə.’ ”

22 Uhgin təmos noanawīl nəhlan, matol mə Iesu tuwa mol suatip itəm tatol kitat kotitun əsas məmə

§ 7:16: Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25

* 7:17: Jen 14:18; Sam 110:4;

Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22

† 7:18: Rom 8:3; Kal 3:21; Hip

9:9; 10:1 ‡ 7:19: Rom 3:20

§ 7:19: Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8

* 7:21: 1 Saml 15:29; Mal 3:6

† 7:21: Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20;

7:17

nəniəkisən rəha nasituən in təwir, maprəkis-in nəniəkisən u aupən.‡

²³ Aupən, pris min ilat tepət, məto-inun kitiah tol wək matuwın matuwın mimis un, kit tos nəmeen, mol wək matuwın matuwın, mimis moatol əm nulan. Ilat kəsotolən wək lilin. ²⁴ Məto Iesu, in otos wək rəha pris rəhatat matuwın matuwın namnun tikə, məto-inun, tətətig lilin. ²⁵ Tol nəhlan, in titun nosmegəh lilinən § kitat u, kotilpın kitat min məmə koatuwin o Uhgin, məto-inu in tatəmegəh lilin, tatəghat rəhatat lan kəm Uhgin.*

²⁶ O nat u, inun in pris asol agin† itəm in tahmen o nasituən etat. In tasim, kən mətuatip wir, in təsolən nolən rat. In tol pisin agin e netəm koatol təfagə rat, kən in ilis taprəkis-in ilat əpəh e nego e neai. ²⁷ In tol pisin e pris asol agin min un aupən. Nian rafin, ilat kotəkəike kaupən moatol sakrifais o nafəl rəkisən təfagə rat rəhalat.‡ Uarisig lan un, ilat kəpanotol min sakrifais kit min, o nafəl rəkisən təfagə rat rəha netənim min. § Məto nian Iesu tategəhan-in məmə in otol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən,* kən mau kitiah əm† in tahmen moau.

²⁸ Lou in tatiləs-ipər pris min itəm kəsotahmenən.‡ Məto noanawil rəha Uhgin, itəm tatuarisig-in Lou, in tatiləs-ipər Nətin u, § itəm təwir mahmen agin* o nolən wək u, matuwın namnun tikə.

‡ 7:22: Luk 22:20; Hip 8:6; 12:24 § 7:25: Suatip kit min əh-ikin o nənən, məmə, “titun nosmegəh agin-əhən.” * 7:25: Rom 8:34; 1 Jon 2:1 † 7:26: Hip 2:17; 4:14; 6:20; 8:1 ‡ 7:27: Lev 9:8; 16:6, § 7:27: Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3 * 7:27: Efes 5:2 † 7:27: Rom 6:10; Hip 9:12, 26,28; 10:10; 1 Pita 3:18 ‡ 7:28: Hip 5:1-2 § 7:28: Hip 1:2 * 7:28: Hip 2:10

8

Iesu in pris asol agin tawir maprakis-in netam min un kamotol wak raha pris asol agin aupan

¹ Kitat koatəghat-in nat u,* məto nəukətin tol nulan. Kitat koatos pris asol agin kit, tətuatip əm e itəm un ematən. In tinatəpələh rəkis† e rəhn matip Etəm-iasol əpəh ilis e nego e neai, ikin rəha nepətən ne nisaiiən. ² In tatol wak əpəh Ikin Tasim Ikin e nego e neai, inu Nimə Tapolən pahrien‡ itəm Uhgın əm təmiuw. Sənəmə etənim itəm təmiuw Nimə Tapolən əh.§

³ Kəmiləs-ipər rafin pris asol agin min u aupən, məmə okoatos-ipən natimnat min kəm Uhgın, kən moatol sakrifais. E suatip kitiaəh əm, rəhatat u pris asol agin, in min otəkəike mos-ipən sakrifais kit kəm Uhgın.* ⁴ Okəmə in tətətig əh e nətueintən u, kən okol sənəmə in pris kit, məto-inu pris min əpəh ikin koatətig itəm koatos-ipən natimnat kəm Uhgın, tahmen əm mə inu Lou təmən mihin. ⁵ Pris min u, ilat koatol rəhalat wak e narmi nimə əm itəm tatasgəwin† natimnat min itəm tətətig e nego e neai. Tol nəhlan, nian Uhgın təmən-ipən kəm Moses aupən, məmə otiuw Nimə Tapolən Asim, in təmən məmə, “Onakəkəike matehm wir məmə onəkol natimnat min u tətuatip tahmen əm e rəhak mak itəm emol matəgətun rəkis ik lan əpəh ilis e nitot asol.”‡ ⁶ Məto roiu, Iesu, pris asol agin

* **8:1:** Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14; 6:20; 7:26; 9:11; 10:12; 12:2 † **8:1:**

Əplan-tu futnot e 1:3 ‡ **8:2:** Hip 3:6; 10:21; 1 Pita 2:5; Nol Əpən

13:6 § **8:2:** Hip 9:11, 24 * **8:3:** Hip 9:14 † **8:5:** Kol 2:17;

Hip 9:23 ‡ **8:5:** Eks 25:40

u rəhatat, in tinos rəhan wək itəm təwīr təwīr
maprəkis-in wək rəhalat. Kən e nolən kitiah əm,
Iesu in suatip rəha nəniəkisən wi rəha nasituən u,
in təwīr maprəkis-in nəniəkisən oas rəha nasituən.
Məto-inu nəniəkisən wi u, in tatətul-pər e nəghatən
mīn itəm kotəwīr motaprəkis. §

7 Məto-inu okəmā kəsehmən nat tərāt kit e
nəniəkisən oas,* okol nəniəkisən wi təsosən
nəmeen. 8 Məto Uhgin təməplan nəratən rəha
netəmim, kən təmən məmə,
“Nian əh-ikin otəpanuwa,
itəm io, oekol nəniəkisən wi rəha nasituən rəha
noanol mīn rəha Isrel ne noanol mīn rəha
Juta.

9 Nəniəkisən rəha nasituən u,
in otol pisin aɡin e nəniəkisən oas rəha nasituən,
itəm io emol kəm tīpilat mīn aupən,
e nian u itəm io emos nelmīlat matit ilat moatiet
rəkis Ijip.

Oiakol nəniəkisən wi rəha nasituən,
məto-inu ilat kəməsotaskəlīmən nəniəkisən u itəm
io emol kəm ilat aupən,
kən tol məmə io emapəs ilat, maluin.†

10 Kən io, Iərəməra, iatən-iarəp məmə,
e nian itəm otəpanuwa,
io oekol nəniəkisən wi kit rəha nasituən‡ kəm
noanol mīn rəha Isrel.
Oekos-ipən rəhak lou mīn e rəhalat-kapə,
kən oekəte rəkis-pən e nikilat, §
kən io ekuwa mōl Uhgin ətuatip rəhalat,

§ 8:6: Hip 8:8,13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24 * 8:7: Hip
7:11,18; 10:1 † 8:9: Eks 19:5-6 ‡ 8:10: Rom 11:27 § 8:10:
Lou oas mīn u, kəməte-pən e kəpiel kəiu kuepin-epin. 2 Kor. 3:3; Hip
10:16

kən ilat okotuwa kol rəhak ətuatip netənim.*

¹¹ Ilat kit okol təsuwinən məğətun netəm iman ikin məmə,

‘Ik onakəkəike mītun İərəməyə u.’

Kən etənim kit okol təsuwinən mən-ipən nəğhatən u kəm pian,

məto-inun ilat rafin okotitun io,[†]
tətuoun e netəm əpnəpin mən

muwin mətoarus-pən netəm koatos nərig asol mən.

¹² Məto-inun, io, ekasəkitun ilat o rəhalat nolən mən itəm təətuatip ağın-əhən.

Io oekafəl rəkis nolən rat mən rəhalat,

kən io oekaluin nolən rat mən rəhalat.”[‡] §

¹³ Nian Uhgən tatəğhat-in nəniəkisən rəha nə-situən u, məmə in nəniəkisən wi, nıpətin u məmə nəniəkisən rəha nəsituən əpən, tinoas mənərat. Kən nat itəm in tinuwa minoas, tinasahmen mənən, kən otəsühən, tikə.

9

İkin Tasim İkin e nətueintən ne İkin Tasim İkin e nego e neai

¹ Kən e nəniəkisən rəha nəsituən itəm təmaupən matig, ilat okotəike motətəu-pən suatip ətuatip mən o nəfakən. Kən Nimə Tapolən Asim, in rəha nətueintən əm u. ² Netəm əpən, kəmotiww Nimə Tapolən Asim u,* moatol noan kit əpəh ilugin ətuatip, kəmagəhl noan kəiu. Noan itəm tətaupən lan, koatən məmə İkin Tasim İkin.[†] E noan əh,

* **8:10:** Esik 11:20 † **8:11:** Aes 11:9; Jon 6:45 ‡ **8:12:** Aes 43:25; 64:9; Maeka 7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 § **8:12:** Hip 10:16 * **9:2:** Eks 25:8,9 † **9:2:** Eks 26:33,34

kəmotələhəu-pən nat katahtu-pər lait lan[†] ikin, ne tepil kit itəm kəməlin-pər pīret asim min lan. §
³ Kəmiuwosig nīməhan e noan uarisig, kən noan əh, katən məmə, “Ikin Tasim Ağin Ikin.”* ⁴ Ikin əh, nat kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, itəm katəmki-pən nat pien-pien lan, katuwaan. Kən ikin əh, Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən[†] tatəpələh əh-ikin. Bokis u, kəmol e nig, kən kalpin e iaen u kol tatipit-ipit. Kən e nipəgnoa Bokis əh, pətəl kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kəmarigin-pən pīret u mana,[†] noan məsin ikin. Kənu kəmələhəu-pən min kasikin rəha Eron e Bokis u, kasikin itəm aupən Uhgīn təmol təwiə min. § Kən kəpiel mil kəiu əh-ikin, itəm kuepin-epin, kəməte rəkis-pən Lou ilat ten elau.* ⁵ Kən ilis e rəhn-minat Bokis u, narmi Jerubim rəha Nəhag-əhagən,[†] ilau kəiu əh-ikin. Kətiawwosig nīməlməilau o Ikin

[†] **9:2:** Eks 25:31-40; Jon 8:12; Nol Əpən 1:20 § **9:2:** Eks 25:23-29; Jon 6:35,48 * **9:3:** Eks 26:31-33 † **9:4:** Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən u, in “Covenant Box.” Eks 25:10-22
[†] **9:4:** Enian rəha Moses, Uhgīn təmos-ipən pīret təmisi-pən e neai, nərgin u mana. Eks 16:31-33; Jon 6:48-51. § **9:4:** Nam 17:1-10
* **9:4:** Eks 31:18 † **9:5:** Jerubim inu, katən məmə Jerubim rəha Nəhag-əhagən, məto-inun nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənan rəha Uhgīn tətətig ilugin elau. Nian neen ilau katioas nəhag-əhagən rəha Uhgīn mətian əh kit (Esik 1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10).

Katilpîn Neməha rəha Uhgîn Ikin.† § Məto okol esənən natimnat min u, məte əlkələh, pəs ekələhəu əm e səpag.

6 Nian kəmotəlin wir rafin natimnat min u, pris min kotitun nuwinən imə miet e noan itəm tətaupən nian ilat koatol wək rəha nəfakən.* 7 Məto pris asol agin, in əm titun nuwinən imə e Ikin Tasim Agin Ikin. Məto okol təsuwinən nian rafin.† In titun nuwinən nian kitəh əm e nup min rafin.† Kən nian in tatuwin, in təike mos nita, kən mol sakrifais lan o nolən rat rəhan,§ kən matig mol min o nolən rat rəha netənim,* itəm ilat kotəruru məmə koatol təfagə rat. 8 Kən e natimnat min u, Narmin Rəha Uhgîn tatəgəton məmə, nian Nimə Tapolən Asim aupən təmatətul əh, kən suatip† təkə o kitat o nuwinən e Ikin Tasim Agin Ikin. 9 (In tahmen əm e narmi nat kit† itəm tatəgəton e nian u itəm kotatig lan roiu.) Natimnat min itəm pris min koatos-ipən kəm Uhgîn, moatol sakrifais lan

† 9:5: Ikin Katilpîn Neməha rəha Uhgîn Ikin, inun, rəhn-minat Bokis rəha Nəniəkisən ilis ikin. Ikin əh, nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgîn tətətig ikin. Netənim kotəruru nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin məmə okotəplan natimnat min u, məto pris asol agin əm. Kən in təsuwinən nian rafin. Nian kitəh əm e nup kitəh tatuwin. Pris asol agin titun nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin, in təmik nita rəha sakrifais kən muwin kən təmorautin nita e rəhn-minat bokis u. Nolən əh, in nəmtətin wir kit, itəm tatəgəton məmə netənim okotəkəike kimis o rəhalat nolən rat min. Məto e nita əh rəha sakrifais, in tatilpîn neməha rəha Uhgîn.
 § 9:5: Eks 25:17-22; Hip 4:16 * 9:6: Nam 28:2-4 † 9:7: Lev 16:2 † 9:7: Lev 16:34 § 9:7: Lev 16:3,11,14; Hip 5:3 * 9:7: Lev 16:15 † 9:8: Luk 23:45; Jon 14:6; Hip 10:19-20 † 9:9: Hip 10:1-2

kəm in, § natimnat min u, kəsotahmenən o nələhəu ətuatipən nətəligən rəha netəmim itəm kotuwa o nəfakən. ¹⁰ Məto-inu nəfakən oas aupən, in tatəgətun əm suatip min itəm koatən pik nolən rəha nagwənən* ne nənimən† ne naikuasən.‡ Natimnat min u, in nat rəha nipətitəm əm. Məto nolən min əh, ilat katipa əfigəm əm kit rəha netəmim, matuwın mətoarus-pən nian Uhgin otəuhlin natimnat rafin tuwa muwiwi.

Nita Iesu in sakrifais kit itəm in təwir maprəkis agin-əh

¹¹ Məto roiu əh, Kristo tinuwa rəkis, kən in pris asol agin itəm təməmik natimnat wir min, minuwa. § Kən in təmuwın imə e Nimə Tapolən Asim itəm təwir təhmın min, maprəkis-in itəm təmaupən.* Nimə əh, in sənəmə nat kit itəm netəmim kəmotol, kən sənəmə nat kit rəha nətueintən u itəm Uhgin təmol. ¹² Nian Kristo təmuwın imə e Ikin Tasim Agin Ikin, təməsuwınən e nup min rafin, tahmen e pris asol agin min aupən kəmotol mihin. In təmol mau kitiaəh əm, kən tahmen, məto-inun in təsosən nita nənı ne nita nəti kau muwın imə məmə otos-irəkis təfagə rat. Kəpə, in təmos atip əm nitan, muwın imə, kən in əm təmətou nəmtitə mıkis itat e təfagə rat min.† ¹³ E nolən rəha nəniəkisən rəha nasituən aupən, kəmorautin-pən nita nənı ne kau, o nəmtapi kau itəm kəmuwaan ətip e olta, korautin-pən e suah kit itəm tamkimik e niganəmti Uhgin məmə

§ 9:9: Hip 5:1; 8:3 * 9:10: Lev 11:2-23 † 9:10: Nam 6:3; Kolosi 2:16 ‡ 9:10: Lev 11:25,28,40 § 9:11: Hip 10:1 * 9:11: Hip 8:2; 9:24 † 9:12: Rom 3:25

nipətin otaruətuəh, namkimikən tikə lan. ¹⁴ Məto nita Iesu† in tatos nəsanənən asol taprəkis-in natimnat min u.§ Kristo in təmol atip sakrifais lan, e nəsanənən rəha Narmin itəm tətətig lilin. In sakrifais kit itəm tətətip agin, nəratən kit tikə lan. Tol nəhlan, kən nitan in tatos nəsanənən, tahmen o nafələn nikitəmat* o nolən min itəm kotitun nitipənən itəm e nimisən, məmə itəmat onəkotəfak əm kəm Uhgin itəm tatəmegəh.†

¹⁵ O natimnat min u itəm Iesu təmol, in suatip o nosən nəniəkisən wi rəha nasituən.‡ Uhgin təmaun-in netənim rəhan, kən mən-iəkis kəm ilat məmə natimnat wir min u, in rəhalat. Kən natimnat min u, okol kəsotikəən nian kit,§ məto okoatatig lilin. İlat okotos natimnat min un, məto-inun nimisən rəha Kristo in tinətou rəkis nəmti təfagə rat rəha netəm min un itəm kəmoatətəghl Lou rəha nəniəkisən rəha nasituən itəm təmaupən matig.

¹⁶ Okəmə Iesus təsimisən nəhlan, kən rəhan netənim okəsotosən natimnat wir min itəm in təmən-iəkis mə rəhalat. Məto-inu okəmə suah kit tol nəniəkisən kit məmə nian in otimis, kən rəhan natimnat otuwın o suah pisin kit, kən suah u in otəkəike mimis pitən, kənu nəniəkisən rəhan in otətətig matəmegəh. ¹⁷ Nəniəkisən kit tol nəhlan, təsatigən məsəmegəhən nian etəm təmən tətətig əh. Rəhan nəniəkisən in otətətig matəmegəh əm nian in tinimis rəkis. ¹⁸ O natimnat min u, e nəniəkisən rəha nasituən aupən, nita nat megəh

† 9:14: 1 Pita 1:2,18-19 § 9:14: Hip 10:4 * 9:14: Sek 13:1;
 Hip 10:2,22; 1 Jon 1:7 † 9:14: Taet 2:14 ‡ 9:15: Luk 22:20
 § 9:15: Hip 10:34

kit tæike maiæh, tægætun mēmæ nat kit tēmimis, kæn otol mēmæ nēniækisēn in tatəmegəh mətətig.

¹⁹ Tol nəhlan, nian Moses in təmatən-iarəp rəkis nəghatən mīn rafin rəha Lou kəm netənim, kæn uarisig lan, in təmos nīməme sipsip kəmol tasiə, ne nelmi nig u hisop, meer-pən e nita nēti kau ne nita nēni ne nəhau, kæn təmorautin-pən nita e naoa rəha Lou ne netənim mīn.* ²⁰ Kæn in təmən-ipən kəm ilat mēmæ, “Inu nita nat megəh kit itəm tatimis o nolən nēniækisēn rəha nasituən rəha Uhgin tətətig matəmegəh. Kæn itəmat nəkotəkəike moatisiai-in, moatol nəwian.”† ²¹ E nolən kitiaħ əm, Moses təmorautin-pən nita e Nimə Tapolən Asim ne natimnat mīn itəm kəmos o nəfakən.

²² Lou tatən mēmæ pris otəkəike matol-pən nita e natimnat tepət, iuəhkīr natimnat rafin, mēmæ ilat okotasim. Kæn okəmæ nita təsaiuən ron, kæn Uhgin okol təsafələn təfagə rat.‡

²³ Tol nəhlan, nita rəha nolən sakrifais, in təmaiæh o nolən natimnat mīn u, kotasim. Məto Nimə Tapolən Asim ne natimnat mīn rəhan əh-ikin, ilat narmi natimnat mīn əm§ itəm tatəpsen-pən natimnat itəm koatətig e nego e neai. Məto nəfakən o natimnat itəm tol nīpəti nat agin-əh mīn, itəm kotatig e nego e neai, nita nat megəh təsaħmenən o nolən ilat kotasim. Okəike kol sakrifais kit itəm təwīr maprəkis. ²⁴ Iesu in təsuiwīnən imə e Ikin Tasim Ikin rəha nətueintən u, itəm netənim əm kəmotol. Nimə əh, in narmi nat əm rəha Ikin Tasim Ikin pahrien əpəħ ilis e nego e neai. Məto Iesu təmuwīn e nego e neai, kæn roiū

* **9:19:** Eks 24:6-8 † **9:20:** Eks 24:8; Luk 22:20 ‡ **9:22:** Lev

17:11 § **9:23:** Hip 8:5

əh in tatən-ipən natimnat rəhatat lan kəm Uhgīn e niganəmtin.* ²⁵ Kən nian Iesu təmol atip sakrifais e rəhan nəmegəhən, in rəhan nolən tol pisin e pris asol agin u aupən. E naniəkisən rəha nasituən u aupən, pris asol agin otəkəike muwin imə e Ikin Tasim Agin Ikin kən mos nita nat megəh, sənəmə nitan atip, mol sakrifais lan. Təike matol nəhlan e nup mīn rafin. Məto Kristo təmuwin e Ikin Tasim Agin Ikin e nego e neai, təmos atip nitan kən mol sakrifais lan mau kitiah əm kən tinahmen. ²⁶ Okəmə Kristo təmatol sakrifais nəhlan e nup mīn rafin, tahmen e pris mīn u aupən, in otəkəike məto nahməən nian tepət tətoun e nian Uhgīn təmol nətueintən. Məto roiu, kitat kinotatig e namnun nian, in təmiet-arəpa mau kitiah əm,† məmə otol atip sakrifais e rəhan nəmegəhən o nos-irəkisən təfagə rat. Kən rəhan sakrifais, in namnun. ²⁷ Kitat netənim, Uhgīn tinələhəu nian ətuatip rəhatat kitiah kitiah məmə okotimis lan, mau kitiah əm. Kən uarisig lan un, in otakil rəhatat nolən mīn.‡ ²⁸ E nolən kitiah əm, Kristo təmol atip sakrifais lan, mau kitiah əm,§ məmə in otatipa-in təfagə rəha netənim tepət.* Məto uarisig, nian otatitəlig-pa mīn,† in otəsuwa-mīnən o nos-irəkisən təfagə rat, məto o nosmegəhən netənim itəm kotəsahgin, nəumis tatus ilat ron.‡

10

Sakrifais rəha Iesu, təmol nian kitiah əm, kən in

* **9:24:** 1 Jon 2:1; Rom 8:34 † **9:26:** Hip 9:12,28 ‡ **9:27:** 2 Kor 5:10 § **9:28:** Hip 7:27; 9:12,26; 10:10 * **9:28:** Aes 53:12
 † **9:28:** Mat 16:27 ‡ **9:28:** 2 Tim 4:8

tinahmen

¹ Natimnat min rəha Lou, ilat kotahmen e narmi nat* itəm otəsuwəhən kotuwa, məto toapoap. Ilat sənəmə nipəti nat. E nup min rafin pris min koatol sakrifais. Məto nat əpnapin məmə ilat koatol sakrifais, məto Lou in təruru nolən iəfak min itəm kotuwa o Uhgın kotətuatip e niganəmtin, məto-inun ilat narmi sakrifais agin, itəm toapoap.

² Okəmə sakrifais min ilat kotahmen, motitun nolən netəmin kotətuatip. Kən iəfak min kotitun nələhəuən motapəs nolən rəha sakrifais, məto-inun nikilat tinəruən rəkis mau kitiah əm. Kən okəmə tinafəl rəkis nikilat nəhlan, kən ilat kəsotəto minən tərət o rəhalat nolən rat. Məto, kəpə, ilat koatəto əh tərət. ³ Tol nəhlan, e nup min rafin, ilat koatol pap sakrifais, məto nat u tatol əm məmə ilat okol kəsotaluinən nolən rat min rəhalat, ⁴ məto-inu nita nənə ne kau in təruru agin nos-irəkisən təfagə rat.†

⁵ Tol nəhlan, nian Kristo tinatimnə e nətueintən, in təmənipən kəm Uhgın məmə, “Ik nakapəs sakrifais min ne natimnat min koatos-ipən kəm ik.

Məto ik nəmol-pən nipətik kit məmə ekuwin lan.”‡

⁶ Kəmotuwaan ətip natimnat e olta tahmen e nəfakən rəhalat otimnə ron ik, kən moatol sakrifais o nafəl rəkisən təfagə. Məto nat əpnapin koatol nəhlan, məto kəsotolən məmə nikim tagien elat.

⁷ Kən io iatən məmə,

* **10:1:** Kol 2:17; Hip 8:5 † **10:4:** Hip 9:12-14 ‡ **10:5:** Hip 2:14; Sam 40:6-8

“Kəmæte nəghatən kit tətatiḡ e Naoa Rəha Uhgîn
itəm tatəghat-in io məmæ,

‘Uhgîn, io u, emuwa o nolən rəham nətəliḡən.’ ”§

⁸ Kristo təmən aupən məmæ,

“Ik nakapəs sakrifais mîn

ne natimnat mîn itəm koatos-ipinæ kəm ik,

ne natimnat mîn itəm katuwaan ətip e olta,

ne sakrifais mîn itəm katol o nafəl rəkisən təfagə.

Natimnat mîn u, ik nakapəs,

kən kəsotolən məmæ nīkim tagien elat,”

(nat əpnapin məmæ ilat koatətəu-pən suatip itəm

Lou təmən.) ⁹ Məto Kristo tatən mîn məmæ, “Io u,

emuwa məmæ ekol nətəliḡən rəham.” E nəghatən u

rəhan, in tatoh-irəkis nənīəkisən oas rəha nasituən,

məmæ in otələhəu nənīəkisən wi rəha nasituən kit.

¹⁰ Kən Iesu Kristo təmöl nətəliḡən rəha Uhgîn tol

nulan. In təmöl sakrifais atip e nīpətin,* mau

kitiəh əm,† məmæ otol kitat kotasim, kitat u rəhan

netəmim mîn.‡

¹¹ Nian rafin, pris mîn ilat koatətul moatol wək

rəha nəfakən, moatol sakrifais, moatol nat kitəh

əm nian rafin, o nafəl rəkisən nolən rat. Məto

sakrifais mîn u, ilat kəsotahmen aḡin-əhən o nos-

irəkisən təfagə rat nian kit. ¹² Məto pris u rəhatat,

tinol rəkis rəhan sakrifais mau kitəh əm, kən

sakrifais əh in tahmen mahgoau o nafəl rəkisən

nolən rat rəha netəmim tatuwin matuwîn nam-

nun tikə. Kən nian tinələhəu rəkis nəhlan rəhan

§ 10:7: Mat 26:39 * 10:10: Hip 2:14 † 10:10: Hip 7:27

‡ 10:10: Hip 10:14; Efes 5:26

sakrifais, kən in tinatəpələh§ e nelmi Uhgin matip, ikin rəha nepətən ne nisialiən. ¹³ Kən ikin əh, in tatəsaḡin əm məmə Uhgin otol rəhan tikimīr min kotahmen e nīməhan itəm tateguafəl nelkin lan,* ¹⁴ məto-inu e nolən sakrifais mau kitiah əm əh, Kristo təmol rəhan netəmin kinotətuatip e niganəmtin, matuwīn matuwīn, namnun tikə. Netəm min u, ilat un, itəm in tatol ilat koatuwa motasim.

¹⁵ Kən Narmin Rəha Uhgin, in min tatən wir natimnat min u kəm itat. In təmən məmə,

¹⁶ “Iəməmə tatən məmə,
‘Nian itəm otəpanuwa,
oekol nənīəkisən wi rəha nasituən kəm rəhak
netəmin tol nulan.

Io oekos-ipən lou min rəhak e nīkilat,
kən oekəte rəkis-pən e rəhalat-kapə.’”†

¹⁷ Kən in tatən min məmə,
“Io oekaluin rəhalat nolən rat min,
kən nīkik otəsəht minən nolən min rəhalat itəm
koatətgəhl Lou.”‡

¹⁸ Nian Uhgin təmafəl rəkis nolən rat rəhalat, kən tol məmə ilat okəsotol minən sakrifais tuwīn kəm Uhgin ron.

Pəs kotətul əskasik e rəhatat nahatətəən

§ **10:12:** Pris min, ilat koatətul əm nian ilat kinotol rəkis sakrifais min rəhalat, məto-inun rəhalat sakrifais min okol təsolən namnun nian kit. Məto Iesu in təməpələh, məto-inun in, rəhan sakrifais, tatol nian kitiah əm o nafələn rəhatat nolən rat min. Rəhan sakrifais in tahmen aḡin maprəkis. Kən Iesu tatəpələh lilin. Əplan min-tu Hip 1:3; 7:26-27; 9:12; 9:25-26; 10:11-14. *

* **10:13:** Əplan-tu futnot e 1:13 † **10:16:** Jer 31:33; Hip 8:10 ‡ **10:17:** Jer 31:34; Hip 8:11

19 Piak min ne winik min. Tol nulan, kən nita Iesu təmol məmə kitat kotitun nuwinən imə İkin Tasim Ağin İkin, kən məsotəğınən. 20 Roiu əh, Iesu in təməte suatip wi kit, itəm tatəmegəh. In təməhap nıməhan itəm tatəkulosig İkin Tasim Ağin İkin, tatəpsen-pən nıpətin. Kən mol suatip wi u rəhatat məmə kitat kotitun nuwin-pənən İkin, motuwın o Uhgın. § 21 Kən pris asol ağin rəhatat, in etəm-iasol itəm tatərəmərə* e nımə rəha Uhgın, inun rəhan netəmim. † 22 Tol nulan, pəs kotuwın iuəhkır e nıganəmti Uhgın, ‡ e nıkitat itəm tərıoah e nahatətəən pahrien. Məto-inu Kristo təmorautilin-pən nıtan e nətəligən min rəhatat məmə kitat okotəsim. § Kən in təmaikuas rəkis e nıpətitat e nəhau talien, in əm in əm.* 23 Kitat kotəmə kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat e Kristo. Tol nəhlan, pəs kotətul tımtım lan, məsotəloal-əloalən, məto-inu kitat kotitun nagileən e rəhan nəghatən min itəm tınəmən-iəkis rəkis kəm itat. 24 Pəs kotahluiə-ahluiə e nətəligən rəhatat min, məmə kitat okotolkeike kitat min, kən moatol təwır təwır kəm kitat min tatuwin təhmin min nəhlan. 25 Təsəwirən məmə okotəhlman nolən rəha nuəfiminən kitat min. Netəmim neen ilat koatol nəhlan, məto pəs kitat koatem məha-məha kitat min nian rafın. † Kən nian kotəplan məmə nian rəha nuwamən rəha Iesu tatuwa iuəhkır, təwır məmə kitat koatəkəike e nem əskasikən itat min, moatol tatər təhmin min.

26 Təwır məmə koatem əskasik itat min nəhlan,

§ 10:20: Lev 16:2; Mat 27:51; Efes 2:18; Hip 9:8 * 10:21: Sek 6:13 † 10:21: Hip 3:6 ‡ 10:22: Hip 7:19; Efes 3:12 § 10:22: Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24 * 10:22: 1 Pita 3:21 † 10:25: Hip 3:13

məto-inu okəmə kitat kinotitun rəkis nīpahrienən, məto kəsotolən nat aɡin lan, kən kitat moatəkəike e nolən rat, kən tatol məmə sakrifais kit min tikə aɡin o nos-irəkisən təfagə rat rəhatat.† 27 Kən okəmə sakrifais kit min tikə mə otos-irəkis təfagə rat rəhatat nəhlan, kən nat kitiaħ əm əh-ikin tətatiɡ. Inun, kitat koatəɡin, moatasiəp, məto-inun kitat kotitun wir məmə kitat koatəsahɡin əm nalpīnən əskasik, ne nīgəm asol rəha neməha rəha Uħɡin itəm otəkəike mus rəhan tikimir min. § 28 E Lou oas rəha Moses aupən, okəmə suah kit tatol nat əpnapin e Lou, kən etəmin kəiu o kisil okəhalən-iarəp in, kən suah u təike mīmīs. Okol kəsotasəkitunən.* 29 ?Məto təhrol e netəm min un itəm koteguafəl-eguafəl Nəti Uħɡin?† Uħɡin təmol nəniəkisən rəha nasituən kəm kitat, kən nita Kristo təmol nəniəkisən u tətatiɡ matəmegəħ.† Nitan əm un, titun nolən etəmin tasim, kən in etəmin rəha Uħɡin. § ?Məto təhrol e etəmin itəm tatehm əpnapin əm nita u, məmə in sənəmə nat iasim kit? ?Narmin Rəha Uħɡin in tatoor nəwīrən rəhan kəm netəmin, məto təhrol e etəmin itəm tatən rat Narmin əħ? Suah u, tətuatip aɡin əm məmə nalpīnən rəhan in otəskasik maprəkis-in nalpīnən rəha etəm tatətgəhl Lou rəha Moses. 30 Məto-inu kitat kinotitun rəkis Uħɡin u itəm təmən məmə, “Nalpīnən nitai nat, inu wək rəhak əm. Kən io oekalpīn nitai nolən rəhalat tahmen ahmen əm.”*

† 10:26: Hip 6:4-8; 2 Pita 2:20-21 § 10:27: 2 Tes 1:7-9; Hip 12:29

* 10:28: Dut 17:6,7 † 10:29: Hip 6:6 † 10:29: Mat 26:28

§ 10:29: Nol Əpən 1:5 * 10:30: Dut 32:35

Kən in tāmən mīn māmə

“Iarəmərə in otakil nolən rəha netəmim rəhan.”†

³¹ Uhgin u itəm tatəmegəh, tətətig tətətig. Kən okəmə kitat kotatig əh e təfagə rat, kən motəməhl e nelmīn nəhlan, nat u in nat kit rəha nəginən.

³² Təwir māmə nikitəmat tatuəh nian u aupən, nian nəhag-əhagən təmatasiəgəpīn itəmat aupən. E nian u, itəmat nəmotatig e nəluaginən asol e nəmegəhən, kən in nian iəkis kit, itəm nəmotatig e nahməən asol.‡ Məto itəmat nəmoatətul əskasik. ³³ Nian neən netəmim koatən rat itəmat e niganəmti netəmim,§ kən moatol mīn natimnat rat mīn neən kəm itəmat. Nian neən, itəmat nəmos moatətul-pən o netəm mīn un itəm katol tərət elat nəhlan. ³⁴ Itəmat nəmos moatətul-pən olat nəhlan, kən nian kəmotuwīn e kalapus, kən itəmat nəmotatig e nəratən məsin rəhalat.* Kən nian netəmim kəmotəkləh-in natimnat mīn rəhatəmat, kən itəmat nikitəmat təmagien əm,† məto-inu itəmat nəmotitun rəkis māmə rəhatəmat natimnat neən əh-ikin tətətig, itəm in təwir maprəkis, kən natimnat mīn u, okol təsikəən nian kit.‡

³⁵ Inəh, in nətouən asol rəhatəmat itəm Uhgin otəpanos-ipinə kəm itəmat. Kən məto-inun o nat wir mīn əh itəm koatəməhl aupən-in itəmat, təsəwirən māmə onəkotəmkarəpən-in nahatətəən əskasik rəhatəmat. ³⁶ Itəmat nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən təfəməh,§ māmə nəkoatol natimnat itəm Uhgin tolkeike. Kən itəmat

† **10:30:** Dut 32:36; Sam 135:14 ‡ **10:32:** Fil 1:29,30 § **10:33:** 1 Pita 4:14 * **10:34:** Hip 13:3 † **10:34:** 1 Pita 4:13 ‡ **10:34:** Hip 11:16; 1 Pita 1:4,5 § **10:36:** Rom 5:3,4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11

onəpanotos natimnat min itəm in təmən-iəkis
məmə otos-ipinə kəm itəmat.* 37 Məto tol nulan,
inun Uhgīn təmən mihin məmə,
“Otəsuwəhən, kən suah u itəm tatuwa,
in otiet-arəpa, otəsolən kəmin.†

38 Məto rəhak etənim itəm tətuaṭip e niḡanəmtək,
in otatəkəike e rəhan nahatətəən.‡
Məto okəmə ekəplan məmə tapəs io,
minətan təlig-təlig,
kən nikik otəsagienən ron.”

39 Məto kitat u, kəsotolən nəhlan. Kitat okol
kəsotan təlig-təligən məmə Uhgīn otərəkin kitat.
Kəpə. Kitat netəm rəha nahatətəən e Uhgīn, məmə
kitat koatos nəmegəhən.

11

Nahatətəən

1 ? Nat naka u, in nahatətəən? Kitat kotələhəu-
pən rəhatat nətəligən e natimnat min u, itəm
otəpanuwa, kənu nahatətəən rəhatat in tatol məmə
kitat okotitun wīr məmə natimnat min u, ilat
nīpahrienən. Nat əpnapin məmə kəsotehmən*
natimnat min u, məto kitat kotitun wīr məmə ki-
tat okotos məto-inun nahatətəən tatəḡətun nəhlan
kəm kitat. 2 Kən Uhgīn təmənūwi netəm min u
aupən o rəhalat nahatətəən.

3 Nahatətəən tatol məmə kitat kotitun wīr məmə
natimnat rəha nətueintən u, Uhgīn təməḡhat əm,
kən ilat kəmotatig.† Natimnat itəm kotəplan roiū,
in təməsosən nat kit itəm tīnatig rəkis mol ilat lan.

* 10:36: Hip 6:15; 9:15 † 10:37: Nol Əpən 22:20 ‡ 10:38:
Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kal 3:11 * 11:1: 2 Kor 4:18 † 11:3: Jen

⁴ Epel in tāmahatətə əskasik e Uhgin, tol nəhlan in təmos-ipən nat kit kəm Uhgin itəm təwır maprəkis-in rəha Ken.† Kən məto-inu in tāmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən Uhgin təmən-iarəp məmə in etəm ətuatip kit, kən nikin tagien o nosən rəhan natimnat. Kən nat əpnapin məmə suah u təmişis rəkis, məto nolən rəha nahatətəən rəhan in tatəghat əh kəm kitat.§

⁵ Kən Inok tāmahatətə əskasik e Uhgin, tol nəhlan in təmişən. Uhgin təmos-irəkis in e nətueintən u, məmə otuwın əpəh ilis e nego e neai. Netənim kəsotəplan minən, məto-inu Uhgin təmişis-irəkis.* Məto nian Uhgin təməşiləs-irəkisən-əh, Uhgin təməgətun kəm in məmə nikin tagien ron. ⁶ Məto okəmə etənim təsahatətəən e Uhgin, in təsolən Uhgin nikin tagien ron, məto-inu nian suah kit tolkeike məmə otuwa o Uhgin,† in otəkəike mahatətə məmə Uhgin tətətig, kən matətou netəm min un itəm kotalkut o nitunən in.

⁷ Noah in tāmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian Uhgin təmatən-ipən natimnat min kəm in aupən, itəm netənim kəsotəplanən əh,‡ Noah təməşisai-in, matol nəwian. Kən in təmişləkin nego asol kit§ məmə otosmegəh rəhan min. E rəhan nahatətəən, təhmen əm məmə Noah in təmatəkil netənim. Kən e rəhan nahatətəən, Uhgin təmol in tətətuatip e niganəmtin.*

⁸ Epraham in tāmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, e nian Uhgin təmaun-in rəkis məmə

† 11:4: Jen 4:4-5 § 11:4: Hip 12:24 * 11:5: Jen 5:21-24

† 11:6: Hip 7:19 ‡ 11:7: Hip 11:1 § 11:7: Jen 6:13-22

* 11:7: Jen 6:9

otuwîn e næptæn pîsîn kit, in tæmatol næwia Uhgîn. Næptæn əh, Uhgîn tæmæn-iækis rækis kəm in mæmə otos-ipæn kəm in. Kæn Epraham tæmîet, mæto in tæruru mæmə tatuwîn hiə ne. ⁹ Tæmahatætə əskasik e Uhgîn nəhlæn, kæn mætätig e næptæn u itəm Uhgîn tæmæn-iækis aupæn mæmə otos-ipæn kəm in.† Mæto tæmætätig ikin əh e nimə tapolæn əm, tahmen əm e iapîspîs kit. Kæn Aisak ne Jekop itəm Uhgîn tæmos-ipæn nəniækisən u kəm iləhal kərən, ilau min kəmətuatig əm e nimə tapolæn.‡ ¹⁰ Epraham tæmol nulan, mæto-inu in tatəsahgîn mæmə otuwîn e taon kit§ itəm nəukətîn tiækis, otətätig tuwəh.* Taon u, Uhgîn əm tæmol mak lan, kæn minol rækis tətätig.†

¹¹ Sera tətahatætə əskasik e Uhgîn, nat əpnäpîn mæmə in tinipitaguîhl agîn, mæto Uhgîn tæmos-ipæn nəsanənən kəm in mæmə in otemək. In tæmiləs nətîn u, mæto-inun in tæmahatætə lan mæmə otol nəniækisən rəhan tuwa mîet-arəp.‡ § ¹² Epraham tinaguîhl rækis, otəsuwəhən timis,* mæto noanol min tepət kəmotîsi-pən lan. Nat əpnäpîn mæmə in etəmim kitîəh əm, mæto noanol min əh rəhan, ilat tepət tepət, tahmen əm e məhau əpəh e napuə ne niməkləkîl əpəh itəhəi itəm kəruru nafînən.†

¹³ Netəm min u, ilat kəmotahatætə əskasik e

† **11:9:** Wək 7:5 ‡ **11:9:** Jen 12:1-8 § **11:10:** Hip 12:22; 13:14

* **11:10:** Nol Əpən 21:2, 14 † **11:10:** Hip 11:16 ‡ **11:11:** Suatip kit min rəha nəuhlinən nəghatən u tol nulan. ‘Epraham tæmahatætə əskasik e Uhgîn, nat əpnäpîn Sera tinipitaguîhl agîn, mæto Uhgîn tæmos-ipæn nəsanənən kəm in mæmə otəpîk-əpîk. In tæmiləs nətîn u mæto-inu Epraham tæmahatætə e Uhgîn mæmə in otol rəhan nəniækisən tuwa mîet-arəp.’ § **11:11:** Jen 17:19; 18:11-14; 21:2 * **11:12:** Rom 4:19 † **11:12:** Jen 22:17

Uhgin, mæto nian kəmotimis, ilat kəməsotosən əh natimnat min u itəm Uhgin təməni-əkis məmə otosipən kəm ilat.† Ilat koatəplan natimnat min u məmə natimnat min u koatan isəu əh olat, mæto nikilat tagien pik məmə okotəplan.§ Kən ilat moatən-iarəp məmə koatatig e nətueintən u mæto ilat kotahmen əm e iapispis min əm.* Nətueintən u, sənəmə in iməlat pahrien ikin. ¹⁴ Nian netənim koatəghat nəhlan, in tatəgətu əsas əm, məmə ilat koategəs-in iməlat ətuatip ikin. ¹⁵ Rəhalat nətəligən təsitəlig-pənən e nəptən rəhalat aupən, itəm kinotapəs rəkis. Okəmə nikilat tatəht nəhlan, kotitun nitəligən matuwın, mæto təsolən mihin.† ¹⁶ Ilat kotolkeike iməlat ik pisin kit itəm təwır maprəkis, inun e nego e neai.† Kən o nat u, in təsaulis-inən§ məmə okən məmə in rəhalat Uhgin.* Kən Uhgin təmol əpen-əpenə rəkis e taon kit† ikin əh.

¹⁷⁻¹⁸ Epraham təmahatətə e nəniəkisən min itəm Uhgin təməni-ipən kəm in. Kən nəghatən kit itəm Uhgin təməni-əkis kəm in tol nulan, “Kən okən Aisak u məmə in noanol ətuatip rəham,† kən e Aisak u, oekol rəham noanol otepət otepət.” Mæto e nahatətəən rəha Epraham, nian Uhgin təmek asgəwın in, kən in təmətul matip o nohamnuən

† **11:13:** Hip 11:39 § **11:13:** Mat 13:17 * **11:13:** Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1 Pita 1:17; 2:11 † **11:15:** Jen 24:6-8 † **11:16:** 2 Tim 4:18 § **11:16:** Mak 8:38 * **11:16:** Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6, 15 † **11:16:** Hip 11:10; 13:14 † **11:17-18:** Jen 21:12; Rom 9:7

nətin noan kitiaḥ əmŠ u Aisak məmə otol sakrifais lan kəm Uhgin.* ¹⁹ Məto-inu Epraham nikin tatəht məmə Uhgin titun nolən etənim təmegəḥ mīn e nīmīsən.† Kən in təmos mīn nətin, iuəhkīr əm tahmen məmə in təmegəḥ mīn e nīmīsən.

²⁰ Aisak təmahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, təməfak məmə Uhgin otəhlman nəwīrən rəhan tuwīn kəm Jekop ne Esao, matən-iarəp natimnat mīn itəm otəpanuwa nian kit.‡

²¹ Jekop təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian iuəhkīr əm in tīmīs, in təməfak məmə Uhgin otəhlman nəwīrən kəm nəti Josep mil.Š In təməf kasikin, mətul əməhl-əməhl, kən in matənwiwi Uhgin.

²² Josep təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, iuəhkīr əm in tīmīs, kən in təmatəghat-in nian noanol mīn rəha Isrel okəpanotiet Ijip. Kən in təmatən rəkīs əm kəm ilat məmə okotəhrol e nikilkilin.*

²³ Tata ne mama rəha Moses kəmuahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian Moses təmaiir,† ilau kəmuəplan məmə in suakəku wīr kit, kən ilau kəmatuəhluaig-in o məwig kisil. Kən ilau kəməsuaginən nətgəhlən nəghatən rəha kig.‡

§ 11:17-18: Nat əpnapin məmə Epraham nətin kit mīn u Ismael, rəhan slef təmīlās, məto nətin u Aisak katən məmə in noan kitiaḥ əm məto-inun Uhgin təmən-īəkīs aupən məmə otos-ipən kəm Epraham, kən in nəti pətan ətuatip rəhan u Sera. Əplan-tu Jon 3:16

* 11:17-18: Jen 22:1-10; Jem 2:21 † 11:19: Rom 4:21; Jon 5:21

‡ 11:20: Jen 27:27-29,39,40 § 11:21: Jen 48:1,8-22 * 11:22:

Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32 † 11:23: Eks 2:2 ‡ 11:23: Eks 1:16, 22

24 Moses tāmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian in təmol iahgin, kən təməsolkeikeən māmə okən māmə in nəti pətan əkəku rəha Fero, kig rəha Ijip. § 25 In təməsolkeikeən māmə otətətig e nagienən e nolən rəha təfagə rat məto-inu nagienən rəha təfagə, in tətətig o nian əkuəkir əm. In nikin təmagien māmə otuwin moatətig ilat netənim rəha Uhgin, moatəto tərət ilat min ilat. 26 Nikin tāmataht māmə okəmə netənim okotalah-əmnu* in o Kristo itəm otəpanuwa, kən in okol təsaulisən. In nikin otagien təhmīn mīn o nat u taprəkis-in māmə otatəto təwir e natimnat wir mīn e nəmegəhən əpəh Ijip. † In təmatol nulan məto-inun nian rafin in tatuag-pən o nətouən itəm Uhgin otos-ipən kəm in. ‡ 27 Moses in tāmahatətə əskasik nəhlan e Uhgin, kən təmagim Ijip § məsəginən kig u itəm neməha tatol pik. In təməseirairən mītəlig, in təməkəike matuwin, təhmen māmə inu tatəplan Uhgin u, itəm etənim təsəplanən e niganəmtin. 28 Tāmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən in təmətuoun nolən lafet rəha Nuhagego-inən. In təmən-iarəp kəm noanol mīn rəha Isrel māmə okotəkəike motorautin-pən nita sipsip e toa e nimə mīn rəhalat. Okotol nəhlan māmə nagelo itəm Uhgin otahl-ipa o nohamnuən itəm,* in otəsohamnuən nenətilat mīn u nəman, † itəm kəmotəupən kaiir.

29 Noanol mīn rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, ilat kotitun neguəfiminən e

§ 11:24: Eks 2:10 * 11:26: Hip 13:13 † 11:26: Luk 14:33

‡ 11:26: Hip 10:35 § 11:27: Eks 12:50, 51 * 11:28: 1 Kor

10:10 † 11:28: Eks 12:21-23

Nitəhəi Asia itəm təmoor, kən kotaliwək lan tah-men əm e nitən iasək. Məto nian netəm Ijip kəmotalkut o nətəu-pənən ilat, kən nitəhəi təməmik ilat, kən kotamnīm.†

³⁰ Noanol min rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, ilat kotaliwək motitəlau e fenis rəha Jeriko. Fenis u, kəmol e kəpiel. Ilat koatitəlau, moatitəlau e fenis əh, mətoarus-pən nian sepın, kən əmun, fenis asol un, təmitəgit misas.§

³¹ Rehap u, pətan e suatip, təmahatətə əskasik e Uhgin. Kən tol nəhlan, nikin təmagien məmə otos suah mil un noanol rəha Isrel mil, itəm kəmueia anion məmə okuəplan kən miatun wir natimnat ikin. Ilau kəmuea e rəhan nimə.* Kən o nat u, noanol min rəha Isrel ilat kəməsotohamnuən pətan u nian ilat kəmotohamnu netəm ikin əh itəm kəmotəht nəwia Uhgin.†

³² Məto okol esənən tuwin təhmin min. Okol esəghatən təfəməh mən Kiteon,‡ ne Parak,§ ne Samson,* ne Jefata,† ne Tefit,‡ ne Samuel,§ ne ien min. ³³ Ilat u kəmotahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, ilat kəmotol natimnat tepət. Ilat kəmotit noanol min rəha Isrel motuwin motəluagin ilat netəm ik pisin pisin min, kən moatol win elat.* Ilat kəmoatol nolən ətuatip min, kən moatos natimnat wir min itəm Uhgin təməni-ikis məmə otos-ipən kəm ilat. Kəmotahəsig-in nohlin laion min, məmə

† 11:29: Eks 14:21-31 § 11:30: Josua 6:12-20 * 11:31: Jos 2:1-16 † 11:31: Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemes 2:25 ‡ 11:32: Jaj 6-8 § 11:32: Jaj 4-5 * 11:32: Jaj 13-16 † 11:32: Jaj 11-12 ‡ 11:32: 1 Saml 16:1,13 § 11:32: 1 Saml 1:20; 3:19—4:1
* 11:33: 2 Saml 8:1-3

okəsotunən ilat,† 34 kən ilat kəmotohamīs nigəm
 asol itəm tatuəp,‡ kən ilat motagim tənin netəm
 kotəmə okotohamnu ilat e nisa rəha nəluaginən. §
 Ilat rəhalat nəsanənən tikə, məto Uhgīn təmos-
 ipən nəsanənən kəm ilat.* Kən ilat koatol win
 e mopaēl mīn rəha nīməptən pisin pisin mīn.†
 35 Nipitan neen əh-ikin itəm kotahatətə əskasik e
 Uhgīn, kən tol nəhlan Uhgīn tatol nenətilat kotaiir-
 pa mīn e nīmīsən.‡ Məto netəmim neen əh-
 ikin itəm kotahatətə əskasik e Uhgīn. Məto ilat
 kotegəhan-in rəhalat tikimīr mīn koatol nəratən ne
 nahməən kəm ilat e nipətilat, kən nikilat təsəhtən
 nat u. Ilat kəməsotapəsən rəhalat nahatətəən,
 məmə rəhalat tikimīr mīn okotikīs ilat. Ilat koata-
 hatətə məmə Uhgīn in otol ilat kotəmegəh mīn e
 nəmegəhən kit itəm təwir maprəkis. 36 Kən ilat
 neen, netəmim koatalah əsan elat, kən koatalis-
 alis ilat. § Kən ilat neen, netəmim koatəlis ətain
 ilat e sen, kən moatəmki-pən ilat e kalapus.*
 37 Ilat neen, kəmahtimnu ilat e kəpiēl apin,† kən
 ilat neen, netəmim kəmotəmīk soə rəha nətahlən
 nig, motətatip nipətilat nəwtain kəiu, motohamnu
 ilat. Kən ilat neen, kəmətamnu ilat e nisa rəha
 nəluaginən.‡ Kən ilat neen koatuwin əm e nuwigi
 nəni ne sipsip. § Ilat ian-rat mīn agin, nian rafin
 netəmim koatərəkīn ilat, moatol tərət agin elat.
 38 Ilat, netəm wir mīn. Nətueintən u, təsahmenən

† 11:33: Dan 6:22 ‡ 11:34: Dan 3:19-27 § 11:34: Eks 18:4

* 11:34: 2 King 20:7; Jaj 16:28 † 11:34: Jajes 15:8 ‡ 11:35: 1

King 17:22, 23; 2 King 4:36, 37 § 11:36: Jer 20:2; 37:15 * 11:36:

Jen 39:20 † 11:37: 2 Kron 24:21 ‡ 11:37: 1 King 19:10; Jer

26:23 § 11:37: 2 King 1:8

məmə ilat okotatig ikin. Məto ilat kəmoatatig əpnapin əm, əpəh ikin taruən-aruən ikin, ne e nītōt min, ne e nīpəg kəpiel min,* ne nīpəg min əpəh e nīsip.

³⁹ Netəm min u, ilat rafin kəmotahatətə əskasik nulan e Uhgīn, kən in təmos-ipən nərig wīr kəm ilat.† Məto ilat kəməsotosən əh nat u‡ itəm Uhgīn təmən-iəkis rəkis məmə otos-ipən kəm ilat,§
⁴⁰ məto-inu in tīnol rəkis nalpəkauən kit rəhan, məmə in otol təwīr maprəkis kəm kitat. Kən e nətəligən rəhan, in tolkeike məmə otīlpin kitat min ilat u aupən, məmə kitat min ilat əm, okotətoarus ahmen ahmen əm mak e namnun naiuən.*†

12

Uhgīn tətəg-ətuatip-in nənətin min

¹ Kən netəm min u, ilat tepət tepət, koatatig kitəlau e kitat, koatətul-arəp o Uhgīn, moatahatətə əskasik lan, kən rəhalat nəmegəhən in tatiləs-ipər nahatətəən rəhatat. O nat u, pəs kotəlin rafin nat figəm itəm otaskəlim ətain itat məmə kəsotaiu pīkən, ne təfagə rat itəm tatəper-ipən e kitat. Kən pəs kitat kotaiu* məsotəpou-inən† naiuən itəm

* **11:38:** 1 King 18:4; 19:9 † **11:39:** Hip 11:2, 4 ‡ **11:39:** E ves 33 kitat kotəplan məmə netəm min u neen kəmoatos natimnat wīr min itəm Uhgīn təmən-iəkis məmə otos-ipən kəm ilat. Məto nəniəkisən kit əh-ikin itəm kəsotosən əh. Ilat kotətag-pən o nian itəm Uhgīn otahl-ipa Kristo tuwa, məto ilat u, kəməsotehmən e rəhalat nəmegəhən. § **11:39:** Hip 11:13; 10:36 * **11:40:** Nol Əpən 6:11; Hip 2:10 † **11:40:** Suatip kit min rəha nənən “okotətoarus ahmen ahmen əm mak,” tol nulan, “kitat min ilat min un, okol kələh kitat kotətuatip agin.” * **12:1:** 1 Kor 9:24 † **12:1:** Hip 10:36

Uhgin tæmæləhəu aupən-in kitat. ² Kotitun nolən nian niganəmtitat otatətul-pən əm o Iesu,† itəm in nəukəti nahatətəən rəhatat,§ kən inun itəm otol məmə kitat kotətoarus mak e nahatətəən rəhatat. Pəs kitat nikitat otuəh nolən rəha Iesu, inun in rəhan nətəligən kaifəməh, nian in təmimis e nig kəluau, kən mətə nahməən.* Mətə in təmol nat əpnəpin lan, megəhan-in naulisən rəha nimisən e nig kəməluau, mətə-inu təmol rəhan nətəligən təkəsik o nagienən itəm in otəpanos. Kən roiu, in tatəpələh e rəhn matip Uhgin u in Kig,† ikin nepətən ne nisaiiən tətətig ikin. ³ Təwir məmə nikitəmat otatəht Iesu, ne rəhan nətul əskəsikən e nian iol təfagə min kəmotərakin-pən nəghatən rat min kəm in, məmə nikitəmat otəsəpouən‡ kən motapəs nahatətəən rəhatəmat.

⁴ Ekitun məmə itəmat, noatəluagin o noh rəkisən təfagə rat e nəmegəhən rəhatəmat, mətə itəmat kit tikə itəm nitan təmaiəh o nəluaginən u.§

⁵ Itəmat ninotaluin rəkis nəghatən itəm tatiləs-ipər nətəligən rəhatəmat. E nəghatən u, Uhgin təməghat nulan kəm itəmat, tahmen e nenətin ətuatip min, matən məmə,

“Nətik, nian Iərəməərə tətəg-ətuatip-in ik, solən nat əpnəpin lan.

Əsolən nikim təpou nian in tətəgət pik lam.

⁶ Mətə-inu okəmə Iərəməərə tolkeike pik suah kit, kən in təike məg-ətuatip-in suah un.*

Kən okəmə in tos suah kit məmə nətin,

† 12:2: Sam 25:15 § 12:2: Hip 2:15 * 12:2: Fil 2:8,9; Hip 2:9

† 12:2: Mak 16:19 ‡ 12:3: Kal 6:9; Nol Əpən 2:3 § 12:4: Hip

10:32-34 * 12:6: Sam 94:12; 119:75; Nol Əpən 3:19

kən in tæike malis-alis.”†

⁷ Tol nəhlan, otətul mæha-mæha e nian iækis min. Uhgin tatos-ipa nian iækis min u o nəg-ətuatip-inən itəmat. Itəmat nenəti Uhgin min, mol mæmə in tatəg-ətuatip-in nulan itəmat.‡ ?Məto suakəku naka un itəm tata rəhan in təsəg-ətuatip-inən?

⁸ Uhgin tatəg-ətuatip-in rafin nenətin ətuatip min. § Okəmæ Uhgin təsələn nəhlan etəmat, kən nipətin u mæmə sənəmə itəmat nenətin ətuatip min, itəmat nəsualkələh lapin. ⁹ Rəhatat tata min e nətueintən u, koatəg-ətuatip-in itat. Kən kitat, koatisiai-in ilat. ?Kən okotəhrol nulan e tata rəha narmitat* itəm tətətig e nego e neai? Təwir mæmə okotos-iəhau agin itat, kən motətig ahgin.† Kən e nolən əh, kitat okotos nəmegəhən.‡

¹⁰ Rəhatat min tata, kotəg-ətuatip-in itat o nian əkuəkir əm, e rəhalat əm nətəligən. Məto Uhgin tatəg-ətuatip-in itat mæmə otasitu etat, kənu otol kitat kotasim tahmen lan. §

¹¹ Okəmæ Uhgin tatəg-ətuatip-in kitat, in tahmen e nat kit itəm nian kitat kəmotun, məto tisiu, kən marəp. Məto uarisig, okəmæ kotegəhan-in mæmə nəg-ətuatip-inən əh otiuw asilə e rəhatat nətəligən, kən in otoe noan təwir, inun nəməlinuən* itəm tətisi-pən e nətuatipən.

¹² Tol nəhlan, nat əpnapin mæmə itəmat noatətig e nian iækis, məto otiləs-ipər nelmitəmat itəm təpou, mæmə otəsanən. Ne nulitəmat itəm kətuawig-awig, motol mæmə kuəskasik o naiuən.†

† 12:6: Prov 3:11-12 ‡ 12:7: Dut 8:5; 2 Saml 7:14; Prov 13:24

§ 12:8: 1 Pita 5:9 * 12:9: Nam 16:22; 27:16 † 12:9: Jem 4:7

‡ 12:9: Aes 38:16 § 12:10: 2 Pita 1:4 * 12:11: Aes 32:17;

Jem 3:17,18 † 12:12: Aes 35:3

13 “Otol suatip rəhatəmat tətuatip wir,[†]
 məmə pah un itəm noataliwək kələh, nelkin
 təmimis,
 nelkin okol təsərat agin-əhən, miet rəkis,[§]
 məto in otəpanəwir min.”*

*Etəm təsahatətəən e Uhgîn, in otəkəike mos
 nalpînən*

14 Otalkut məmə onakatig wir itəmat netənim
 rafin e nəməlinuən.[†] Kən motalkut məmə nəkotol
 itəmat məmə rəhatəmat nəmegəhən tasim.[‡]
 Etənim itəm təsasimən, okol təsəplanən niganəmti
 Ierəməra nian kit.[§] 15 Otəto wir itəmat məmə
 itəmat kit itəm tətaiu matuwîn otəpou e nəlugi
 suatip, kən məsosən nəwîrən rəha Uhgîn.* Otəto
 wir min itəmat məmə noki nig akona kit[†] in
 otəsuwînən e nikitəmat, kən məwiə, mol noan
 tēpət e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nahuin titun
 nərəkinən nəmegəhən rəha netəm iasim neen min.
 16 Oatəto wir itəmat məmə suah kit təsit əpnəpînən
 iərman o pətan.[‡] Itəmat kit otəsahmenən e Esao
 u, rəhan nəmegəhən təsətuatipən, in tatol nat
 əpnəpîn e Uhgîn. In təmaupən maiir, məto
 in təmol-salim-in nepətən rəha suakəku itəm
 təmaupən maiir.[§] Məto nəmti nat u, in təmol-
 salim-in, in nagwənən itəm təmun mau kitəh
 əm. 17 Itəmat nəkotitun məmə uarisig, nikin
 otəpanuwîn min e nepətən rəha nəmti-nipîn. Kən

[†] 12:13: Prov 4:26 § 12:13: Kal 6:1 * 12:13: Aes 35:3; Hip
 10:36-39; 12:1-3; Prov 4:26 † 12:14: Rom 14:19 ‡ 12:14: Rom
 6:22 § 12:14: Mat 5:8 * 12:15: Hip 3:12; 4:1 † 12:15: Dut
 29:18; Hip 3:12 ‡ 12:16: 1 Kor 6:18 § 12:16: Jen 25:29-34

təməlkut pik məmə rəhan tata otəfak məhlman nəwırən kit kəm in. Məto nat əpnəpın məmə təmətasək pik pap ron,* məto okol təsəuhlinən nıkin əh-roiu, kən rəhan tata okol təsəfakən məhlman nəwırən kəm in.

Lou təhrol nulan mol pisin e namnusən təwır

18-21 Aupən ikin, noanol min rəha Isrel, kəmotuwın e nitot asol u Sinae, e nətueintən u. Kən ikin əh, kəmotəplan nigəm itəm tatuəp, kən napinəpən asol təmeiuiəu mırəfin nat, kən kəmotəto nimətag asol ne təwi tətagət əfəməh,† kən kəmotəto nəwian kit tatəghat kəm ilat.‡ Kən nian kəmotətəlig-in rəhan nəghatən min, kən ilat kəmoatən əskasik məmə ilat kotapəs agin-əh nəto minən nəwian u.§ Kəmotəgin motasiəp o nəghatən u, təmən məmə, “Okəmə nat megəh əm kit otuwın e nitot u, məto itəmat onəkotəike moataht e kəpiel apın motahtimnu timis.”* Nian Moses təməplan natimnat min u, in min təməto tərət kən məmə, “Io enəgin u enəgin, minətasiəp.”†

Məto itəmat nəsotuwamən ikin-u.‡

22 Itəmat nəmotuwa e nitot u Saeon,§ ne taon asol* u ima Uhgin ikin itəm təməmegəh, tətatig tətatig. Inun Jerusalem wi əpəh ilis e nego e neai,† u nagelo min taosan taosan kəmuəfimin ilat ikin o nagienən asol. 23 Kən itəmat nəmotuwa

* 12:17: Jen 27:30-40 † 12:18-21: Eks 19:12-22; 20:18; Dut 4:11

‡ 12:18-21: Dut 4:12 § 12:18-21: Eks 20:18-19; Dut 5:5,25; 18:16

* 12:18-21: Eks 19:12,13 † 12:18-21: Dut 9:19 ‡ 12:18-21:

Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut 4:11-12 § 12:22: Aes 24:23; 60:14;

Nol Əpən 14:1 * 12:22: Hip 11:10; 13:14; Mat 16:16 † 12:22:

Kal 4:26

e nuəfiminən asol rəha netənim rəha Uhgin, itəm kotahmen e netəm kəmotəupən kaiir u rəhan min,† nərgilat kəməte rəkis e nego e neai.§ Kən itəmat nəmotuwa o Uhgin, itəm otəpanakil netənim rafin.* Itəmat nəmotuwa motol kitiah itəmat narmi netəm ətuatip itəm kinotimis rəkis, kən Uhgin tinol ilat kinotətoarus mak.†† 24 Itəmat nəmotuwa o Iesu u, in suatip rəha nənəkisən wi rəha nasituən u itəm Uhgin təmol kəm itat. Kən nəmotuwa o nita Iesu, itəm in təmorautin-pən§ mol itəmat nakotasim. Nita əh in təməniarəp natimnat min u itəm kotəwir motəprəkis-in natimnat min itəm nita Epel təməniarəp.*†

25 O natimnat min u, oatəto wir itəmat, məmə itəmat onəsotəuhlinən məntatəmat o Uhgin† u tatəghat kəm itəmat.§ Məto-inu Moses, in etənim əm. Kən kitat kotitun məmə netəm aupən kəməsotətəlig-inən rəhan nəghatən o nəhgaiirən elat. Ilat kəməsotəgim rəkisən e nalpinən rəhalat. ?Kən okəmə tol nəhlan, kən okahrol kitat okəmə kəsotətəlig-inən nəghatən rəha Uhgin itəm təmisi-pən e nego e neai muwa məmə otəhgaiir etat? * ?Kitat okotəgim rəkis-in ahrol nulan? 26 Nian aupən, nəwia Uhgin təməloal e nəptən.† Məto roiu

† 12:23: Eks 4:22 § 12:23: Nol Əpən 20:12 * 12:23: Jen 18:25; Sam 94:2 † 12:23: Fil 3:12 † 12:23: Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən u, “Uhgin tinol ilat kinotətoarus mak” tol nulan, “Uhgin tinol ilat kinotətuatip agin.” § 12:24: Hip 9:19; 10:22; 1 Pita 1:2 * 12:24: Jen 4:10; Hip 11:4 † 12:24: Nita Epel in təməniarəp məmə Uhgin otol nalpinən, məto nita Iesu təməniarəp məmə Uhgin otoh rəkis nalpinən. † 12:25: Hip 3:12 § 12:25: Hip 1:1 * 12:25: Hip 2:2,3; 10:29 † 12:26: Eks 19:18

əh, tāmən-iækis kəm itat māmə, “Nian kit mīn əh-ikin, io ekəloal mīn e nətueintən. Kən o nian əh, sənəmə nətueintən əm ekatigtig lan tasiəp, mətə neai mīn otasiəp-asiəp məloal.”† 27 Nian Uhgin tatəghat-in māmə, “Nian kit mīn əh-ikin,” nīpətin un māmə in otatigtig§ e natimnat rəha nətueintən əm itəm Uhgin təmol, māmə otoh rəkis ilat. Otoh rəkis nəhlan natimnat, māmə natimnat itəm okəsotəloalən, ilat okotatig, kən inun, natimnat itəm okotatig lili.

28 O nat u, təwīr māmə kitat kotən tagkiu o Uhgin, mətə-inu kitat koatos nego rəha Uhgin u, kəruru nəloal-əloalən lan, kən okol təsietən nian kit.* Təwīr māmə kitat kotəfak kəm in, e nolən itəm nīkin tagien lan, māmə kitat okotisiəi-in, kən motəgin mīn,† 29 mətə-inun Uhgin rəhatat, in tah-men e nīgəm asol kit itəm tatuwaan ətip natimnat rafin.†

13

Namnun nəghatən

1 Təwīr māmə nəkotəkəike əh moatol nolkeikeən kəm itəmat mīn tahmen e piatəmat mīn.*

2 Sotaluinən nehmən iapispis mīn itəm koatuwa imatəmat ikin.† !Okəm-naka ilat nagelo mīn! Netənim neen itəm kəmoatol nulan, ilat kəmoatehm wīr netənim, məsotitunən māmə

† 12:26: Hag 2:6 § 12:27: Aes 34:4; 54:10; 1 Kor 7:31; Hip 1:11,12; 2 Pita 3:10; 1 Jon 2:17 * 12:28: Sam 15:5; Dan 2:44
 † 12:28: Mal 2:5; 4:2 † 12:29: Eks 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes 33:14; 2 Tes 1:7 * 13:1: Rom 12:10 † 13:2: Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13

ilat nagelo min.† 3 Sotaluinən netəm kotatig e kalapus.§ Nikitəmat otatuəh ilat, mətahmə olat tahmen əm məmə inun ik min nəkətətig e kalapus. Otəto kələh nahməən e nikitəmat, itəmat netəm min un itəm katol tərət elat, tahmen əm məmə inun ik natəto nahməən e nīpətim atip.

4 Pəs netənim rafin kotisiai-in natigən rəha marit, məmə in tasim nian rafin.* Pəs netənim rafin kotəgin o nīməhan rəhalat min, məsoteguafələn. Uhgīn otakil etəm aluə ne pətan əkəku itəm kətuapil kələh, kən makil min iərman ne pətan itəm kətuapil kələh, iərman itəm tətəpil ilau pətan u sənəmə rəhan pətan, ne pətan itəm sənəmə rəhan ətuatip iərman.†

5 Ətul-pən isəu o nolkeikeən rəha məni.‡ Nikim təike magien əm o rəham natimnat u natos tahmen§ məto-inu Uhgīn tatən məmə,
“Okol esapəsən ik,

məsəhlmanən ik nian kit”*

6 Kən tol nəhlan kitat kotitun əsas, kən moatən məmə,
“Iərəmərə in iasitu rəhak,
tol nəhlan esəginən.

Oesəginən nat kit itəm etənim əm otol kəm io.”†

7 Nikitəmat otəkəike matəht netəm-iasol min u rəhatəmat‡ itəm kəmotəupən motəgətu itəmat e nəghatən rəha Uhgīn. Otətəlig-in-tu natimnat wir

† 13:2: Jen 18:1-33 § 13:3: Mat 25:36; Hip 10:34 * 13:4: Mal 2:15 † 13:4: Dut 22:22 ‡ 13:5: 1 Tim 3:3 § 13:5: Fil 4:11; 1 Tim 6:6-8 * 13:5: Dut 31:6,8; Jos 1:5 † 13:6: Sam 118:6,7 ‡ 13:7: Hip 13:17, 24; 1 Kor 16:16

min itəm tāmiet e nāmegāhən rāhalat, kən mota-
hatətə e Iəramərə tahmen əm elat. §

⁸ Iesu Kristo in tatol əm nulan, nāniəp, ne roiu,
kən otəpanətatiḡ nulan, namnun tikə.* ⁹ Sotolən
māmə nəḡəṭunən wi pišin pišin min tiuw rəkis
itəmat o suatiṭ ətuatiṭ.† Itəmat otuag-pən əm o
Uhḡin, itəm tətasiṭu etəmat e nīkin aḡien māmə
otol rəhatəmat nətəliḡən təkasiḡ.‡ Təsəwīrən
māmə kitat okotəṭou-pən nətuakəmən rəha
nunən nagwənən, § māmə in otol kitat kotəkasiḡ,
məto-inu in nīpahrienən, nətuakəmən əh, okol
təsasiṭuən e netəm koatol.

¹⁰ Rəhatat olta tatiḡ. Məto pris min itəm koatol
wək rəhalat əpəh imə e tapolən rəha nətueintən
u,* ilat u, kəseḡəhan-inən ilat māmə okotun†
nagwənən‡ kit e olta u rəhatat. §

¹¹ E nolən rəha pris asol aḡin, nian in tatohamnu
rəkis nat meḡəh, kən matos nitan kən muwīn əpəh
imə e Ikin Tasim Aḡin Ikin, kən mos-ipən kəm
Uhḡin o nafəl rəkisən təfagə rəha netənim.* Məto
uarisiḡ, katiləs-iarəp nat meḡəh u əpəh ihluə ikin
e nimə tapolən min rəhalat, motaan əṭip.† ¹² E
nolən kitīəh əm, Iesu tāmiet rəkis e taon,‡ kən ikin

§ 13:7: Hip 6:12 * 13:8: Sam 102:27; Hip 1:12 † 13:9:

Efes 4:14 ‡ 13:9: Kol 2:7 § 13:9: 1 Kor 8:8; Hip 9:10

* 13:10: Hip 8:5 † 13:10: 1 Kor 9:13; 10:18 ‡ 13:10:

Jon 6:48-58 § 13:10: “Nagwənən” itəm katol sakrifais lan e
“rəhatat olta” inun Kristo pišin əm (Jon 6:48-58). Pris min aupən,
ilat kəmotitun nunən noanuəwəḡin nat meḡəh min e sakrifais min
neen ilat koatol o nos-ipənən kəm Uhḡin. Məto kəseḡəhan-inən kəm
ilat o “nunən” Kristo, nīpəṭin u māmə kəsotosən ron. * 13:11: Lev

16:15 † 13:11: Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27 ‡ 13:12: Jon
19:17

əh in təməto nahnəmən e nīpətin, kən mimis ikin əh, məmə nitan§ titun nafəl rəkisən təfagə rat rəha netəmim, mol ilat kotətuatip, motasim, məmə ilat rəha Uhgin.* ¹³ Tol nulan, pəs kitat kotol məmə inu okotiet ihluə imətat ikin, motol kitiah kitat min əpəh ihluə.† Kən okotəkəike motətul matip məmə netəmim okotol naulisən kəm itat, tahmen əm mə inun, kəmotol mihin lan.‡ ¹⁴ E nətueintən u, rəhatat kit taon ətuatip imətat ikin tikə, itəm otətatig lilin.§ Məto kitat koategəs-in rəhatat taon ətuatip itəm kotitun məmə otəpanuwa.*

¹⁵ Tol nulan, e nasituən rəha Iesu, pəs kitat kotos-ipən sakrifais rəhatat kəm Uhgin nian rafin.† Sakrifais min u rəhatat, inun, okoatiləs-ipər nərgi Uhgin nian rafin, moatən-iarəp nərgin.‡ ¹⁶ Sotaluinən o nolən təwīr ne nawte-inən nat rəhatəmat tatig kəm netəm rəhalat nat kit tikə,§ məto-inun in min tahmen e sakrifais* itəm niki Uhgin tagien ron.† ¹⁷ Otol nəwīa netəm-iasol min e niməfak,‡ kən motatig ahgin ilat. Ilat u, koatehm wir nəmegəhən rəhatəmat,§ məsotamegən, məto-inu ilat kotitun məmə okotəike motən nəmtət lan kəm Uhgin məmə ilat kəmotol wək u, təhrol nulan. Itəmat nakotəike motol ilat nikilat tagien o wək u. Okəmə itəmat noatol nikilat təsagienən ron, nolən u okol təsasitu agin-əhən etəmat.

§ **13:12:** Rom 3:25 * **13:12:** Efes 5:26 † **13:13:** Luk 9:23 ‡ **13:13:** Hip 11:26 § **13:14:** Hip 12:27 * **13:14:** Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22 † **13:15:** 1 Pita 2:5 ‡ **13:15:** Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19 § **13:16:** Rom 12:13 * **13:16:** Fil 4:18 † **13:16:** Sam 50:21-15; Hos 14:2 ‡ **13:17:** Hip 13:7,24 § **13:17:** Aes 62:6; Wək 20:28

18 Otəfak otimat,* məto-inu ekotitun əsas məmə rəhatimat nolən in tətuatip əm,† kən ekotolkeike ağin məmə nian rafin itimat ioatol nolən təwir əm. 19 Io ekolkeike pik məmə itəmat onəkotəkəike motətapəh-in o Uhgin, məmə io ekitun nitəlig-paminən otəmat uəhai əm.

20 İatəfak min otəmat min məmə, Uhgin otasitu etəmat. Uhgin u, in nəukəti nəməlinuən.‡ Kən in təmol rəhatat İərəməre İesu təmegəh min e nimisən,§ məto-inu nitan təmaiu o nolən nəniəkisən lili* in tətətig matəmegəh.† İesu əh, in etəm təwir maprəkis o nehm wırən sipsip min rəhan.‡ İatəfak məmə Uhgin u, 21 in otos-ipinə natimnat wir min rafin kəm itəmat, itəm otol itəmat nəkotahmen o nolən nat itəm in tolkeike. Kən iatəfak məmə, Uhgin otol wək e nəmegəhən rəhatat kitiaəh kitiaəh,§ kən e nasituən rəha İesu Kristo, in otol rəhatat nolən təwir təwir, kən nikin otagien pik ron. Kən pəs kotiləs-ipər nərgi Kristo ilis nian rafin, matuwın matuwın namnun tikə. Əwəh.*

22 Piak min ne winik min. Naoa u rəhak təsəfəməh pikən. Məto iakətapəh əskasik otəmat məmə, otol-tu rəhatəmat nətəligən təfəməh min məmə nakotətəlig-in rəhak nəghatən min itəm otiləs-ipər nətəligən rəhatəmat.

23 İakolkeike məmə onəkotitun məmə piətət u Timoti, ilat kəmotiləs-iarəp in e kalapus. Okəmə in otuwa uəhai əm, kən itimlau min, ekiamnə.

* 13:18: 1 Tes 5:25 † 13:18: Wək 23:1 ‡ 13:20: Rom 15:33

§ 13:20: Wək 2:24 * 13:20: Jen 17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8;

Esik 37:26; Mat 26:28 † 13:20: Hip 9:20 ‡ 13:20: Jon 10:11

§ 13:21: Fil 2:13 * 13:21: Rom 11:36

²⁴ Itəmat otən təwır kəm netəm-iasol mın rəhatəmat, ne iəfak mın u imatəmat ikin. Netəm Itali kəmotən təwır kəm itəmat.

²⁵ Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat rafın. Əwəh.

North Tanna New Testament
The New Testament in the North Tanna Language of
Vanuatu
Le Nouveau Testament dans la langue du Nord Tanna
de Vanuatu

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: North Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

46e9a2b5-26b8-5301-a079-623f3a20ef8b